

Χάος και Θάψι

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Συνέντευξη με τον Δήμαρχο Αθαμανίας ΑΝΤΩΝΗ ΓΑΛΑΝΗ στη ΒΑΝΤΑ ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑ: «Είμαι αποφασισμένος να συγκρουστώ προκειμένου να ωφεληθεί ο Δήμος Αθαμανίας» • Η νέα μορφή του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης και Ζωής Παντελή Καραλή • ΒΑΝΤΑ ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑ: Στη Χώσεψη και στο Μουσείο Παντελή Καραλή • Συνέντευξη με τον ζωγράφο ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΥΤΣΟΣΠΥΡΟ: «Η δημιουργία αντιπροσωπεύει πιο πολλά από την εξουσία, η τέχνη πιο πολλά από την πολιτική» • ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗΣ: Μια βραδιά στα κορφοβούνια της Πίνδου • ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΚΑΡΑΛΗΣ: Από την εκστρατεία της Μ. Ασίας • ΕΥΘΥΜΙΑ Ν. ΖΑ-

ΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ο πολίτης μπροστά στα νέα δικαιώματά του

Χάος και Θύμη

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Σύλλογος Κυψελιωτών Άρτας (στην Αθήνα) «Ο Άγιος Κοσμάς». Συνεργάζεται η Αδελφότητα Κυψελιωτών Άρτας (στην Άρτα) «Ο Άγιος Γεώργιος».

ΕΚΔΟΤΗΣ: Βασίλειος Αγγέλης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ: Φαιδριάδων 129, 113 64, Αθήνα, τηλ. 86 22 703.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ιδεότυπο, Ζ. Πηγής 48, τηλ. 33 03 991

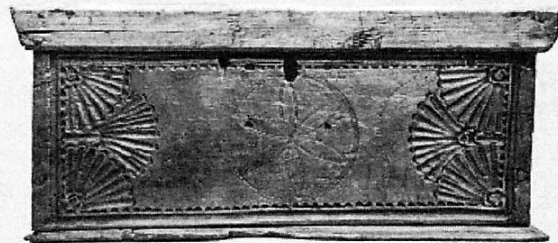
ΦΙΛΑΜ: Ίχνος, Ζαΐμη 30, τηλ. 82 28 258

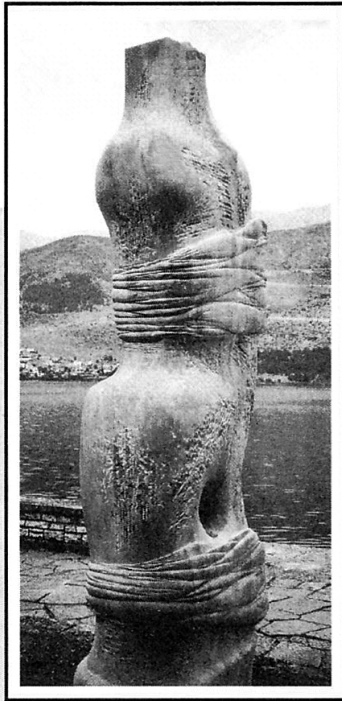
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Τετραχρωμία», Ματζάκου 3, τηλ. 38 31 370

ΣΥΝΔΡΟΜΗ (για 4 τεύχη)
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: 2.000 δραχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: 3.500 δραχ.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: 500 δραχ.

ΔΙΑΘΕΣΗ: ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις-Βιβλιοπωλείο «Δωδώνη», Ασκληπιού 3, 106 79, Αθήνα, τηλ. 38 37 973 - Βιβλιοπωλείο «Βιβλιογονιά», Ακαδημίας 57, 106 79 Αθήνα, τηλ. 38 34 550. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Βιβλιοπωλείο «Συνάντηση», Καμβουνίων 6, 54 621, τηλ. 231 384

Ο Γιώργος Χουλιαράς γεννήθηκε στα Γιάννενα το 1947. Σπούδασε γλυπτική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, με δάσκαλο τον Γιάννη Παππά. Έκανε μελέτες πάνω στην ελληνική τέχνη με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. Σπούδασε γλυπτική και κεραμική με υποτροφία του Ε.Ο.Ε.Χ. στο West Surrey College της Αγγλίας και γλυπτική στο Παρίσι στην Ecole des Beaux Arts με υποτροφία του Ε.Ο.Ε.Χ. και κεραμική στην Ecole Supérieure des Arts et Metiers. Έχει κάνει πολλές ατομικές εκθέσεις, έχει συμμετάσχει σε πολλές ομαδικές και έχει αποσπάσει πολλά βραβεία για έργα του Δημοσίου ενώ έχει εκτελέσει έργα σε ιδιωτικούς και επαγγελματικούς χώρους σε συνεργασία με αρχιτέκτονες.

«Ζώντας στο χώρο δουλειάς κατ' αρχήν διαπίστωσα πόσο διαφορετικό είναι το φως από την άλλη Ελλάδα, πιο μαλακό, πιο μυστηριακό και εντέλει πιο ερωτικό καθώς φιλτράρεται μέσα από τα τεράστια δέντρα. Ένα δεύτερο στοιχείο, ειδικά για μένα που μεγάλωσα εδώ, ο χώρος. Φορτισμένος με βιώματα και κλεισμένος με τεράστιους συμπαγείς όγκους, που τόσο μ' έχουν σημαδέψει στη δουλειά μου. Απέναντι το νησάκι που πέραγα τα καλοκαίρια και η μνήμη της μάνας που 'φυγε πολύ νωρίς κι αυτή πληθωρική όπως τα βουνά της πατρίδας. Έτσι τα δύο αυτά πράγματα έγιναν ένα, η μάνα μου και ο τόπος που μεγάλωσα και μου 'δωσαν το ερεθισμα για την ιδέα του έργου που έφτιαξα και τους το αφιερώνω».

ΤΕΥΧΟΣ 22 - ΑΘΗΝΑ - ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 1998

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 5. Προλογικό σημείωμα
- 6. Συνέντευξη του Δημάρχου Αθαμανίας
ΑΝΤΩΝΗ ΓΑΛΑΝΗ στη ΒΑΝΤΑ
ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑ
«Είμαι αποφασισμένος να συγκροτώ προκειμένου να ωφεληθεί ο Δήμος Αθαμανίας»
- 13. ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗΣ
Μια βραδιά στα κορφοβούνια της Πίνδου
- 21. Η νέα μορφή του Μουσείου Παντελή Καραλή
- 24. ΒΑΝΤΑ ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑ
Στη Χώσση και στο Μουσείο του Παντελή Καραλή
- 30. Συνέντευξη με τον ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΥΤΣΟΣΠΥΡΟ
«Η δημιουργία αντιπροσωπεύει πιο πολλά από την εξουσία, η τέχνη πιο πολλά από την πολιτική»
- 36. ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΚΑΡΑΛΗΣ
Από την εκστρατεία της Μ. Ασίας
- 39. ΕΥΘΥΜΙΑ Ν. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ο πολίτης μπροστά στα νέα δικαιώματά του. Ο αερομεταφορέας στην υπηρεσία του ελεύθερου ανθρώπου

εξώφυλλο:

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

3 x 1 X 0,60 μ., Μάρμαρο Πεντέλης

Γιάννενα, 1996

Προλογικό σημείωμα

Η ποικιλία της ύλης σ' ένα περιοδικό όπως το δικό μας, που συνειδητά επιδιώκει να εκφράζει την πολιτισμική πολυμορφία, δεν αποτελεί λύση ανάγκης αλλά επιλογή. Τα σχεδόν ολότευχα αφιερώματα επιβάλλεται να διαδέχονται τεύχη με ποικιλία υλικού. Ένα τέτοιο είναι το παρόν τεύχος όπου φιλοξενούνται συνεργασίες που άπτονται μιας ευρύτερης πολιτισμικής προβληματικής μην αφήνοντας έξω και την επικαιρότητα.

Το αγροτικό ήθος, η καλλιτεχνική δημιουργία, η ιστορική περιπέτεια, ο λαϊκός πολιτισμός, η πολιτική αποκέντρωση και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν τα θέματα του παρόντος τεύχους.

**Καλές Απόκριες!!!
Το «Χάος και Όψη»**

*Συνέντευξη του Δημάρχου Αθαμανίας Αντώνη Γαλάνη
στη Βάντα Κουτσοκώστα*

«Είμαι αποφασισμένος να συγκρουστώ προκειμένου να ωφεληθεί ο Δήμος Αθαμανίας»

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣΥΣΤΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣ ΣΕ ΕΝΑ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΙΩΝ, όπου η ομορφιά της φύσης περισσεύει. Χτισμένα στην άκρη κοιλάδων στις παρυφές του βουνού, σε πλαγιές όπου η πέτρα και το ξύλο συναγωνίζονται με την τέχνη τους τις μοναδικές εικόνες του δειλινού και της αυγής, βυθισμένα στο πράσινο ή αέρινα στους γυμνούς λόφους, λουσμένα στο φως και στον ήλιο, αγναντεύουν την άκρη του ορίζοντα με ελπίδα για το μέλλον τους.

Ο χειμώνας βαρύς και δύσκολος. Με τα Τζουμέρκα κατάχιονα, μεγαλόπρεπα και επιβλητικά, να διεκδικούν το δικό τους μεράδι στα αναπάντεχα ξαφνιάσματα της βροχής και του ανέμου.

Τούτες τις μέρες τα σφαιριστά παράθυρα θ' ανοίξουν. Κι οι "μπουχαρήδες" θα συναγωνίζονται μεταξύ τους στα στροβιλίσματα του καπνού, ανακατεύοντας το λευκό με το γκριζο, το ανοιχτό γαλάζιο με το βαθύ μπλε τ' ουρανού.

Και το χαμόγελο θα ανθίσει ξανά στα ρυτιδωμένα χείλη της γερόντισσας και το δάκρυ θα κυλήσει στο σκαμμένο από το χρόνο και τα βάσανα πρόσωπό της. Από χαρά, από λύπη, ποιος ξέρει;

Ο καινούριος χρόνος, όσο κι αν εκείνη δεν περιμένει τίποτε απ' αυτόν, όλο και κάτι μπορεί να φέρει.

Άραγε, «ο κύριος Καποδίστριας», γνωρίζει τι κρύβει στο δάκρυ της η μοναχική γερόντισσα;

Πάντως, οι νέοι δήμοι είναι πια γεγονός. Και τούτος ο χρόνος, ο καινούριος, τους φέρνει μαζί του «μπουναμά», ανεξάρτητα αν είναι θησαυρός ή όχι.

Η ανησυχία μας αλλά και η ελπίδα για τούτη τη γη που τόσο αγαπήσαμε, μας οδήγησε στην συνέντευξη που ακολουθεί.

Κύριε Γαλάνη, από το νέο χρόνο αναλάβατε Δήμαρχος ενός νεοσύστατου Δήμου μιας από τις πλέον ευαίσθητες περιοχές της Ηπείρου, της Αθαμανίας. Αφού σας ευχηθούμε καλή επιτυχία στο έργο σας, θα θέλαμε να μας απαντήσε-

είναι οι άμεσες προτεραιότητές σας.

Βασική επιδίωξή μου αλλά και στόχος της νέας δημοτικής αρχής, είναι η άμεση οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών του δήμου προς όφελος των δημοτών. Για

Τα Αθαμανικά όρη, όπως φαίνονται από την Καλεντίνη.

τε σε μερικά καίρια ερωτήματα για ζητήματα που αφορούν στην περιοχή μας άμεσα.

Κατ' αρχήν, πείτε μας πώς σκοπεύετε να αξιοποιήσετε τις «πρώτες εκατό ημέρες» της Δημαρχίας σας. Ποιες δηλαδή

να επιτευχθεί αυτή η προτεραιότητα, απαιτείται μια γραφειοκρατική διαδικασία πολλών μηνών. Δηλαδή πρέπει οπωσδήποτε μέσα στο Γενάρη, εκτός από την συγκρότηση των θεσμοθετημένων οργάνων του δήμου, να συνταχθεί και ψηφισθεί ο κανονισμός λειτουργίας του δημοτικού συμβου-

λίου και της δημορχιακής επιτροπής. Να συνταχθεί ενιαίος κανονισμός ύδρευσης. Να συνταχθεί και ψηφισθεί μέχρι το τέλος Φλεβάρη ο προϋπολογισμός του Δήμου. Να συνταχθεί και ψηφιστεί εντός του Μαρτίου, ο οργανισμός εσωτερικών υπηρεσιών του Δήμου. Να γίνει η απογραφή των περιουσιακών στοιχείων των πρώην κοινοτήτων και η αρχειοθέτηση των εγγράφων κ.λπ. Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς, ότι απαιτείται τους πρώτους μήνες, προγραμματισμός, σχεδιασμός, πληροφόρηση, καταγραφή των προβλημάτων και απαιτούνται, γιατί όχι, και καλές δημόσιες πολιτικές σχέσεις.

Μιλάμε για μιαν άγονη ορεινή περιοχή, όπου το ποσοστό μετανάστευσης, ιδιαίτερα στις νεότερες γενιές, συνεχώς αυξάνεται, με αποτέλεσμα την ερήμωση του τόπου, η οποία τουλάχιστο στις απομακρυσμένες περιοχές είναι σχεδόν ολική. Ποια επιθυμείτε να είναι η δική σας συμβολή στο ξαναζωντάνεμα του τόπου και πώς θα πετύχετε έναν τόσο δύσκολο, πράγματι, στόχο;

Σίγουρα ο δήμος Αθαμανίας δεν έχει σήμερα οικονομικούς δείκτες ανάπτυξης. Όμως, είναι μια περιοχή που μπορεί να αναπτυχθεί, παρά την μέχρι σήμερα φθίνουσα πορεία της σε πολλούς τομείς. Γι' αυτό, πρότασή μου είναι να εκπονηθεί άμεσα και χωρίς χρονοτριβή, ειδικό πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής και ένταξη των διαφόρων δράσεων στα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή α) ολοκληρωμέ-

νο πρόγραμμα αγροτουρισμού, β) ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων της περιοχής (λίμνη Πουρναρίου, Άραχθος ποταμός, Αχελώος ποταμός, γ) πρόγραμμα διατήρησης και προστασίας του απείρου κάλλους φυσικού περιβάλλοντος, δ) αποπεράτωση της εθνικής οδού Άρτας - Τρικάλων και του ορεινού οδικού άξονα που συνδέει τα Τζουμερκοχώρια, ε) προγράμματα για την ανάπτυξη και στήριξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας, στ) επιμορφωτικά προγράμματα, κ.λπ.

Κατά τη γνώμη μας, ένας Δήμος δεν πρέπει να είναι απλώς μια διοικητική - γραφειοκρατική οργάνωση υπηρεσιών, πράγμα που τόσο έντονα τονίσατε πριν, αλλά να στρέφεται κυρίως προς τα «κύτταρά του», τους πολίτες, «πρόσωπο προς πρόσωπο» θα λέγαμε. Διότι, τότε μόνο θα είναι βιώσιμος, όταν θα λειτουργεί ως ζωντανός οργανισμός με υγιή μέλη. Αν συμμαριζέστε την άποψη αυτή, σκιαγραφήστε μας εν ολίγοις το «ανθρώπινο πρόσωπο» ενός Δήμου και πείτε μας συγκεκριμένα: θα λάβετε, για παράδειγμα, υπ' όψη σας τους χαμηλοσυνταξιούχους και τους χαμηλοεισοδηματίες, οι οποίοι δεν θα μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του νέου Δήμου, όταν αυτός θα επιβάλλει κάποιους φόρους, έστω και αν ωφελούνται από τις νέες υπηρεσίες;

Ένας σύγχρονος δήμος, και μάλιστα μια ισχυρή μονάδα τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως ο δήμος Αθαμανίας, πρέπει να είναι μια άριστη διοικητική οργάνωση για πα-

ροχή σύγχρονων υπηρεσιών προς τους πολίτες, στην εποχή της ταχύτητας της πληροφορίας και της τεχνογνωσίας. Όμως, είναι μύθος το να υποστηρίζουν μερικοί, ότι είναι μόνο απλή διαχείριση η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων από την δημοτική

κοντά στον απλό πολίτη με τα τόσα προβλήματα, προς όφελός τους, ασκώντας και κοινωνική πολιτική και λαμβάνοντας πρωτίστως υπόψη ότι κατά το πλείστον απευθύνεται σε φτωχούς ανθρώπους.

Από την ορκωμοσία του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αθαμανίας. Από αριστερά: ο Δήμαρχος Αντώνης Γαλάνης, ο Νομάρχης Λάμπρος Ρίζος και ο Δήμαρχος Άρτας Κώστας Βάγιας.

αρχή, διότι πιστεύω απόλυτα ότι αυτή η διοίκηση είναι άσκηση πολιτικής με παραγωγή πολιτικού λόγου και πολιτικής πράξης. Επιδιώξή μου είναι η δημοτική αρχή να σταθεί δίπλα στα χωριά μας, στις συνοικίες και στις γειτονιές μας, δίπλα και

Πώς σκοπεύετε να αξιοποιήσετε τους νέους που υπάρχουν ακόμα στα χωριά μας, να τους πείσετε να παραμείνουν στις εστίες τους, ή και να φέρετε πίσω όσους επιθυμούν να επιστρέψουν; Έχετε κατά νου την εφαρμογή κάποιων επενδυτικών προγραμμάτων για προ-

σφοδρά εργασίας αλλά και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής (πολιτιστικά, ψυχαγωγικά, αθλητικά, κ.ά);

Το μεγάλο πρόβλημα και ζητούμενο είναι η ανεργία των νέων στο δήμο Αθαμανίας. Φαντάζει απόμακρο, αλλά ο Δήμος μέσα από τα προγράμματα και σεμινάρια του ΟΑΕΔ, των Δ/σεων Γεωργίας και Δασών για επαγγελματική κατάρτιση και εξειδίκευση, θα παράσχει τη βοήθειά του προκειμένου να παραμείνουν οι νέοι στα χωριά μας. Νέες θέσεις εργασίας μπορούν να δημιουργηθούν μέσα από τα αγροτουριστικά προγράμματα, τα προγράμματα δασοπονίας και φυτικής παραγωγής στο πλαίσιο άσκησης της δασικής πολιτικής του δήμου, τη δημιουργία δημοτικής επιχείρησης τουριστικής προβολής και ανάπτυξης (ορειβατικό καταφύγιο, δημοτικά τουριστικά περίπτερα, δημοτικές κατασκηνώσεις, κ.λπ.), την αξιοποίηση των αγροτικών περιοχών για νέες δυναμικές καλλιέργειες και κυρίως ιχθυοκαλλιέργειες, ακτινιδοκαλλιέργεια στις παρόχθεις περιοχές των ποταμών Αράχθου και Αχελώου, καλλιέργεια οπωροκηπευτικών στην περιοχή του Τετρακώμου, κ.λπ.).

Σκέφτεστε να υλοποιήσετε αν υπάρχει, ή να απαιτήσετε κάποιο περιφερειακό πρόγραμμα αθλητισμού ενόψει της Ολυμπιάδας του 2004, ίσως και σε συνεργασία με τους υπόλοιπους Δήμους και την Νομαρχία;

Επειδή η περιοχή του δήμου Αθαμανίας διαθέτει ένα απείρου κάλλους φυσικό

περιβάλλον, πρόθεσή μας είναι να καταθέσουμε ολοκληρωμένη πρόταση στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού για την δημιουργία πολυδύναμου αθλητικού κέντρου που θα λειτουργεί ως δημοτική επιχείρηση για την άθληση και προπόνηση επαγγελματικών ομάδων και αθλητών και ενόψει της Ολυμπιάδας του 2004 αλλά κυρίως ως μόνιμης αθλητικής εγκατάστασης με συνεχή λειτουργία.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι διαθέτουμε έναν πλούσιο πολιτισμό και μια ένδοξη ιστορία, με σημαντική προσφορά στην σύγχρονη και παλαιότερη ιστορία του έθνους μας. Αλλά είναι επίσης αληθινό, ότι σημαντικά ευρήματα με μείζονα αρχαιολογική, αρχιτεκτονική και γενικώς ιστορική σημασία, όπως π.χ. εκείνα τα οποία βρίσκονται σε παλιές εκκλησίες και μοναστήρια της βυζαντινής εποχής, είναι εγκαταλελειμμένα στην τύχη τους και δυστυχώς αφημένα στο έλεος των αρχαιοκάπηλων και ιερόσυλων. Αντιμετωπίζοντας αυτόν τον ανεκτίμητο πολιτισμικό πλούτο των Τζουμέρκων ενιαία, αλλά και με τις ιδιαιτερότητες ίσως της κάθε περιοχής, έχετε υπ' όψη σας πώς θα τον αξιοποιήσετε ώστε και ισχυρό πόλο τουριστικής έλξης να αποτελέσει, αλλά και πέραν της μουσειακής του αξίας, να αποτελεί ζωντανή πηγή έμπνευσης και δημιουργίας για την νέα γενιά; Ήδη υπάρχει το "Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ζωής" του Παντελή Καραλή στην Κυψέλη. Θα το ενισχύσετε; Θα δημιουργήσετε νέα μου-

σειά με κάποιο φορέα δημοτικής επιχείρησης;

Κατ' αρχήν, σκοπεύουμε άμεσα να ιδρύσουμε Πνευματικό Κέντρο στο Δήμο, με στόχο την προώθηση θεμάτων παράδοσης και πολιτισμού, την καταγραφή της πλούσιας ιστορίας των χωριών μας, την ανάδειξη των αρχαιολογικών μνημείων και ευρημάτων με την δημιουργία μέσα σ' αυτό Μουσείου για την διάσωση της πλούσιας λαϊκής τέχνης της περιοχής μας. Οπωσδήποτε θα ενισχύσουμε το πολύ σημαντικό Μουσείο της Κυψέλης, με την οργανωμένη προβολή του στο τουριστικό φυλλάδιο που θα εκπονήσει η Δημοτική επιχείρηση τουριστικής προβολής και ανάπτυξης ή το γραφείο τουρισμού του Δήμου.

Πώς σκοπεύετε να συμβάλλετε στην οικολογική σταθερότητα αυτού του τόπου, αλλά και να παρέμβετε για την ανάπτυξη περιοχών και οικισμών με οικολογική, ιστορική και αρχαιολογική αξία;

Ο Δήμος θα διαμορφώσει περιβαλλοντική πολιτική και θα προχωρήσει στην θέσπιση προγραμμάτων δράσης για το περιβάλλον, διότι εντός των γεωγραφικών ορίων του εντοπίζονται σημαντικοί βιότοποι μεγάλης οικολογικής αξίας και ποικιλομορφίας. Γι' αυτό είναι δεδομένη η προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος με έργα πυροπροστασίας και δασοπυρόσβεσης, με έργα που θα το αναδεικνύουν και θα το προστατεύουν.

Είναι διάχυτη η άποψη, ότι μετά την

κατάργηση των κοινοτήτων, τουλάχιστο στα θέματα του πολιτισμού, σημαντικό ρόλο θα παίξουν οι αδελφότητες και γενικότερα οι οργανώσεις των αποδήμων. Ποια θα είναι η σχέση σας με αυτές; Σκοπεύετε να αξιοποιήσετε την εμπειρία και την προσφορά τους μέσα από συγκεκριμένη υπηρεσία του δήμου, η οποία θα παίξει ουσιαστικά το ρόλο του συνδέσμου με αυτές (π.χ. Γραμματεία αποδήμων) ή βλέπετε πιο θεωρητικά το ζήτημα;

Οι αδελφότητες και οι πολιτιστικοί σύλλογοι οπωσδήποτε πρέπει να συνεχίσουν να διαδραματίζουν το σημαντικό τους ρόλο για την προώθηση θεμάτων παράδοσης, τέχνης και πολιτισμού. Ο δήμος θα σταθεί κοντά τους, θα συνεργαστεί μαζί τους, θα παράσχει την οικονομική και ηθική βοήθεια προς αυτούς, θα ιδρύσει γραφείο πολιτιστικών συλλόγων και αδελφοτήτων στο Πνευματικό Κέντρο για καλλίτερο συντονισμό της δράσης τους και για καλλίτερη επικοινωνία, θα ιδρύσει γραφείο απόδημων συμπολιτών μας.

Πιστεύετε ότι ένας Δήμαρχος μπορεί και πρέπει να παρέμβει θετικά και σε θέματα τα οποία αφορούν στην εργασία και στην ποιότητα ζωής του πολίτη, όπως η κοινωνική αδικία και η ανεργία και να αγωνιστεί μαζί του γι' αυτά;

Ο δήμαρχος στη νέα εποχή της ταχύτητας της πληροφορίας και της παγκόσμιας γνώσης, πρέπει να έχει την δυνατότητα να εκφράζει πολιτικό λόγο, πρέπει να έχει

άποψη και θέση για όλα τα θέματα διοίκησης, προγραμματισμού, σχεδιασμού, ανάδειξης και επίλυσης των προβλημάτων πολιτισμού, υγείας, παιδείας, περιβάλλοντος, ανεργίας και ποιότητας ζωής. Πρέπει να έχει δυνατή διεκδικητική φωνή, αποφασιστική εκπροσώπηση στα διάφορα συμβούλια που λαμβάνονται κρίσιμες αποφάσεις και να έχει καλή πολιτική επικοινωνία και καλές δημόσιες πολιτικές σχέσεις.

Είστε αποφασισμένος ακόμα και να συγκρουστείτε -αν βεβαίως αυτό χρειαστεί- με την εκάστοτε κυβέρνηση, προκειμένου να ωφεληθεί ο Δήμος Αθαμανίας;

Ο δήμαρχος είναι άρχοντας στη διοικητική του περιφέρεια με αυτονομία και αυτοδιοίκηση. Όμως, για να προωθηθούν οι στόχοι της δημοτικής αρχής, απαιτείται πρωτίστως συνεργασία με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, την περιφέρεια, το κεντρικό κράτος, την εκάστοτε κυβέρνηση, με την οποία η σύγκρουση του Δημάρχου είναι μοιραία και αναπόφευκτη, εάν αυτή κωφεύει κυρίως στη χρηματοδότηση. Είμαι αποφασισμένος να συγκρουσθώ και μάλιστα μετωπικά με την εκάστοτε κυβέρνηση, προκειμένου να ωφεληθεί ο Δήμος Αθαμανίας.

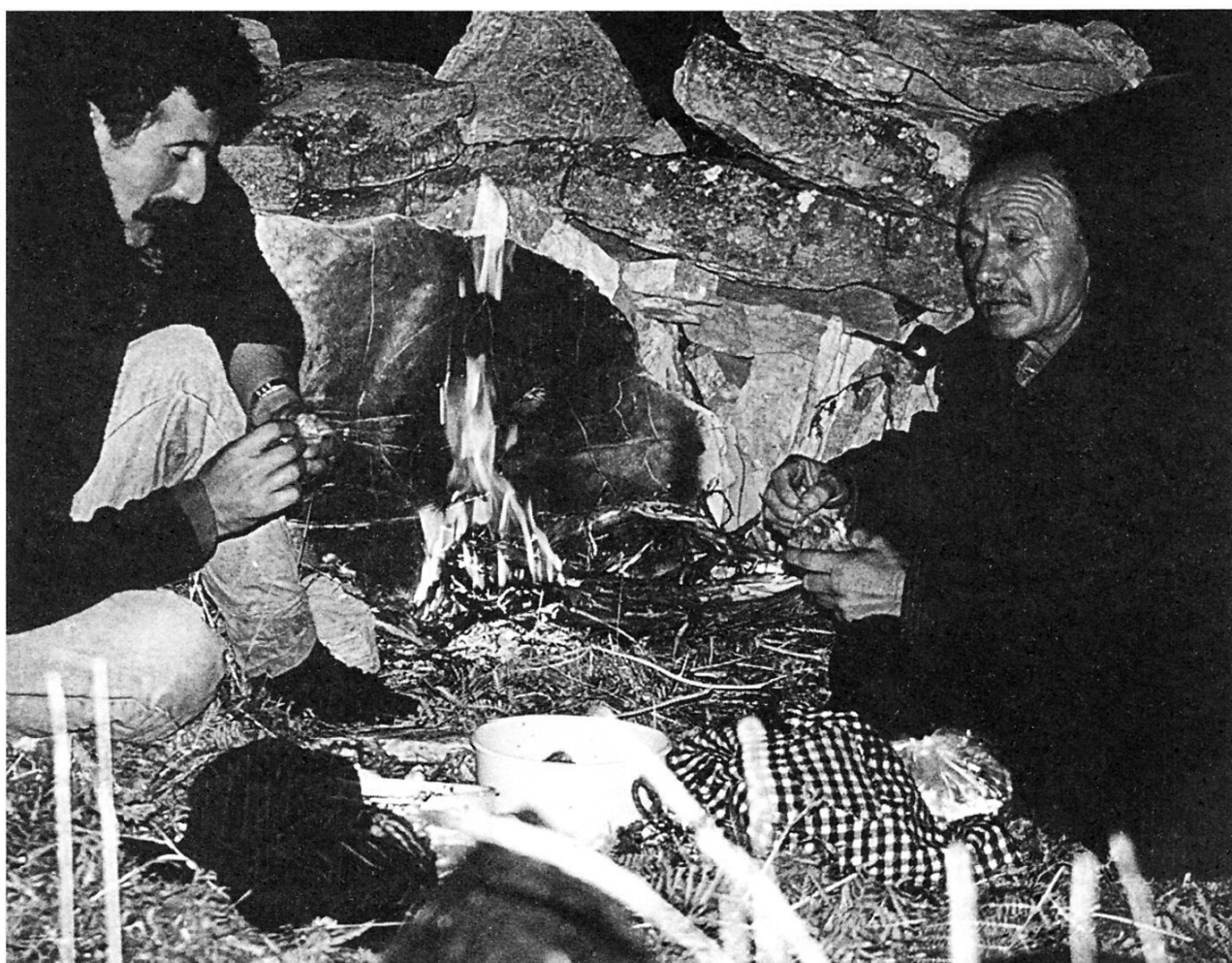
Κύριε Δήμαρχε, σας ευχαριστούμε πολύ για τη συνέντευξή σας αυτή και σας ευχόμαστε μια δημιουργική θητεία.

Σας ευχαριστώ κι εγώ πολύ για τη φιλοξενία.

Νίκος Β. Καρατζένης

Μια βραδιά στα κορφοβούνια της Πίνδου

ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ 13ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1996 η καλή μου τύχη μ' έφερε στα Κούτσουρα του Ασπροποτάμου, όπου πέρασα μιαν αλησμόνητη βραδιά στην καρδιά της Πίνδου ανάμεσα στα χίλια διακόσια πρόβατα του Γιάννη Κ. Νούτσου, του Τόλη Σπ. Νούτσου και του Γάκια Γκαραγκούνη. Περπάτησα στα μονοπάτια που “γκιζέραγαν” για σαράντα

Εξαγνισμένοι από τον τίμιο μόχθο τους για το ψωμί, οι λησμονημένοι νομάδες των Τζουμέρκων, Γιάννης Νούτσος και Γάκιας Γκαραγκούνης, “παίρνουν μια χαψιά” με το αχνοφέγγισμα της θραμπάλας από τα λιγοστά κεδρόξυλα του αλπικού πινδικού τοπίου, στην Νένα Ασπροποτάμου. Αύγουστος 1996.

Ο Γάκιος Γκαραγκούνης και ο Ν. Καρατζένης με τα χίλια διακόσια πρόβατα στα γρέκια της Νένας. Ανάμεσα στα δυο κοπάδια είναι το πέτρινο γυροβόλι που νυχτέρευαν με στρώμα νιόκοπες φτέρες και στέγη τον ουρανό με την αστροπλημμύρα του.

και πλέον χρόνια οι γονείς μου, ο αδελφός μου, τα ξαδέλφια μου και οι συγγενείς μου Καρατζεναίοι και Μολωναίοι τσελιγκάδες. Ο καλότροπος και καλοκάγαθος πρατάρης Γάκιος Γκαραγκούνης, μοναδικός τζιομπάνος σ' ολόκληρο το Τζουμέρκο, που “βόσκησε” με τα κοπάδια του σπιθαμή προς σπιθαμή τα Κούτσουρα, μου “μολόησε” με κάθε λεπτομέρεια όλα τα περιστατικά της

πολύπαθης τζιομπάνικης ζωής που σύντυχαν σ' όλους τους Πραμαντιώτες κτηνοτρόφους που ξεκαλοκαίριασαν κατά καιρούς στα Κούτσουρα και μ' έκανε να γευτώ και πάλι στιγμές της αμόλευτης, σκληρής και αντρίκειας τζιομπάνικης ζωής, που θα μείνουν για πάντα φυλαγμένες στις λίμνες της θύμησής μου.

Το απογευματάκι ο Γάκιος και γω κρεμάσαμε στον ώμο τον τρουβά με το προσφάι, φορτωθήκαμε από μια μακριά κάπα και από τη στάνη ύστερα από μια κουραστική πορεία σε μια ορθοπλαγιά του βουνού, κοντά στη μία ώρα, φτάσαμε στο διάσελο στη Νένα, την ώρα που σκάριζαν τα πρόβατα. Τα στομώσαμε προς τις Ορνιοφωλιές. Ο Γιάννης, φορτωμένος το ίδιο και αυτός, είδε κι έπαθε να φτάσει από τη στάνη στα Κρεβάτια, όπου στάλιζε το κοπάδι του, να προλάβει να το ορμώσει προς το καραούλι της “Νένας” όπου θα “γρεκιάζαμε” τα δυο κοπάδια και θα περνούσαμε τη νύχτα.

Το κοπάδι του Γάκιο Γκαραγκούνη, γύρω στα εξακόσια πρόβατα άνοιξε καλά-καλά σε μια ομορφοπλαγιά, από τη στρώση στο λάκκο της Νένας μέχρι την κορυφή στις Ορνιοφωλιές· μ' έπιασαν χίλιες χαρές καθώς έβλεπα τα πρόβατα ν' ακροβολίζονται στα απότομα στεφάνια σαν αγριοπερίστερα, τα κουδούνια να βροντολογούν, τα λιάρια και

κατάμαυρα βλαχόσκυλα να τρέχουν πότε μπροστά, πότε στο φτερό του κοπαδιού, πότε να στέκονται στα καρραούλια και στα περάσματα, ενώ τα αναρίθμητα ξεφτέρια της Πίνδου να καμαροζυγιάζονται και να πεταρίζουν πάνω από τα κεφάλια μας.

Αφήσαμε το κοπάδι στον ευτυχισμό του και “πιάσαμε” με το Γάκια το καρραούλι της Νένας. Τ’ απόσκια είχαν πέσει για τα καλά κι η μέρα σώνονταν. Το βλέμμα μας αχόρταγο πλανιόταν στους ορίζοντες. Βρισκόμασταν στον αφαλό του άγριου πινδικού τοπίου περιτριγυρισμένοι από θεόρατα βουνά και απέραντα παρθένα δάση από έλατα και ξηροπλατάνια. Το τελευταίο φως της μέρας λιγοθυμούσε στις ακροκορφές του Καταραχιά, της Πυραμίδας, του Ξηροβουνιού και της Λέορδας. Ο Ελατιάς, χαμηλά στις πηγές του Ασπροποτάμου έχανε το απαλό πράσινο χρώμα του κι έπαιρνε σιγά σιγά το μελανό της νύχτας, ενώ το βούισμά του φάνταζε άγρια συμφωνία, μακρόσυρτη, ερημική, απειλητική καθώς ερχόταν το σούρουπο, βουβό και μελαγχολικό.

Την ώρα εκείνη που “βιγλίζαμε” με το Γάκια την επικράτεια του αειπάρθενου γκριζοπράσινου ορεινού όγκου, ακούμε ξαφνικά τις άγριες κραξιές δυο σταυραετών που διέσχιζαν του απέραντου γαλάζιου τις ατέλειωτες χερσιές και κατευθύνονταν προς τις κρυφοσπηλιές του Καταραχιά, όπου είχαν τις σπηλιές τους. Τότε ήρθαν στη σκέψη μου οι πλανταγμοί του πονεμένου ποιητή του βουνού και της στάνης Κ. Κρυστάλλη, που τόσο πολύ με εξέφραζαν τη στιγμή εκείνη:

Μπιζέρισα να περπατώ στου κάμπου τα λιοβόρια
θέλω ν’ αφήλου ν’ ανεβώ, ν’ αράξω θέλω αετέ μου
μεσ’ στην παλιά μου κατοικιά, στην πρώτη τη φωλιά μου
θέλω ν’ αράξω στα βουνά, θέλω να ζάω μαζί σου

Την ώρα που έσμιγε η μέρα με τη νύχτα το κοπάδι του Γάκια όρμωσε κατά το γρέκι ζώνοντας από τον πάτο ως την κορφή ένα όμορφο φτερούσιο, ενώ ο Γιάννης “έρουσε” στο σύρμα δύο σουλταριάρες προβατίνες με μισοκούδουνα και ακολουθούσε αρμαθιά όλος ο πρατιάς. Πήραμε τα παγούρια μας και τα γεμίσαμε παταγουδιασμένο νερό από την κρυοπηγή στα ριζά στις Ορνιοφωλιές. “Πιπέρι” είναι το καημένο, είτε κάποια στιγμή ο Γάκιος ενώ “βυζοκοπούσε” αχόρταγα το χιονοστάλαγμα της πηγής αφήνοντας ένα βροντερό αναστεναγμό ικανοποίησης καθώς έσβηνε την αξεδίψαστη δίψα του.

Νύχτωσε για τα καλά στα κορφοβούνια της Πίνδου· γυροβολιάσαμε τα δυο κοπάδια στα γρέκια τους κατάψηλα και κατάκορφα στη Νένα και μαζευτήκαμε τρεις άνθρωποι, τρεις μοναχικές ψυχές στο μετερίζι, ένα πέτρινο γυροβόλι που έφτιαξαν οι μακρινοί προγονοί μας, οι Αθαμάνες ποιμένες, ανάμεσα από τα γρέκια των κοπαδιών, να προφυλάσσονται από το νυχτερινό βουνίσιο αγέρι, που τρυπάει τα κόκαλα, ακόμη και το κατακαλόκαιρο.

Ο Γιάννης έβαλε φωτιά στα κλωνάρια από ξερές κέδρες που είχαμε μαζέψει κι έτσι

απάλυνε για λίγο το σκοτάδι που μας περικύκλωνε· βγάλαμε από τα σακούλια μας ψωμί, τυρί, τσαλαφούτι και “στομώσαμε” την πείνα μας. Πήραμε τις κάπες μας και ακουμπισμένοι στα λιθάρια του γυροβολιού αρχίσαμε να σιγοκουβεντιάζουμε, έχοντας πάντα τον νου μας στα πρόβατα, γιατί ο φόβος του ξηραμένου (λύκου-αρκούδας) δεν άφηνε περιθώρια για ανεμελιά και ξεγνοιασιά. Ο Γάκας Γκαραγκούνης με το σμιλεμένο πρόσωπο από τη σκληρή πραγματικότητα, από τους παιδεμούς της υπαίθρου, από τον πόνο, το

Δυο αετοί, περήφανοι, δυο αετοί λεβέντες. Ο Γιάννης Νούτσος απ' τη μια κι ο Γάκας Γκαραγκούνης μέσα στης Πίνδου την καρδιά, στα όμορφα λιβάδια κοντά στο γλυκοχάραμα που τα βουνά ομορφαίνουν σκαρίζουν τα κοπάδια τους, κατάκορφα στη Νένα.

μόχθο για τα ζωντανά και το βιός, με το αετίσιο λαγαρό του βλέμμα και τη μειλίχια και ολύμπια φυσιογνωμία του άρχισε τα μολοήματα. Η πελαγίσια μνήμη του ζωντάνεψε μπροστά μας ηρωικούς κλέφτες και καπεταναίους, που έδρασαν στην περιοχή του Ασπροποτάμου, “βαρβάτους τσελιγκάδες” με εκατοντάδες γιδοπρόβατα, σμίχτες και τζιομπαναραίους, παθήματα πραταραίων, άλογα σελιάρικα, τραϊιά μουνούχια, κριάρια γκεσέμια,

όμορφες τσελιγκοπούλες, κρυφούς έρωτες και βάσανα.

Ο Γιάννης με τη ρωμαλέα όψη του, με τη δωρική θωριά του ξωμάχου, λιγομίλητος, σοβαρός, στοχαστικός, μα ανοιχτόκαρδος και καταδεκτικός, κάπνιζε, κάπνιζε ακατάπαυστα καθώς συλλογιζόταν τη σκληρή τζιομπάνικη ζωή, που τον κρατά εξόριστο στα

Το άλογο, άλλοτε σύμβολο της δύναμης των τσελιγκάδων και των ανταρτοκαπεταναίων, έφυγε με την εποχή του. Σήμερα ελάχιστοι προβατάρηδες με μεράκι διατηρούν άλογα της “καβάλας”. Ο Ν. Καρατζένης με το πρωτοσέλωτο άλογό του Τόλια Νούτσου, στο Αιτωλικό Μεσολογγίου, ξαναζεί στιγμές αλλοτινών καιρών. Νοέμβρης 1996.

Καταράχια της Πίνδου, την αδιαφορία της πολιτείας για την κτηνοτροφία τον τελευταίο χρόνο, την προοπτική και το μέλλον της.

Η φωτιά κάποια στιγμή έσβησε, το φεγγάρι δειπνούσε, αργούσε να φανεί, όμως εκεί ψηλά στα κορφοβούνια της Πίνδου, στα γρέκια της Νένας, χιλιάδες αστέρια έχυναν το λιγοστό αργυρό τους φως πάνω στις ράχες, στο διάσελο, στα κοπάδια, στην ψυχή των μοναξιασμένων νομάδων της νύχτας. Μια απέραντη σιγαλιά απλωνόταν σ' ολόκερο το ορεινό βασίλειο, “μόνο εμείς κι ο θεός είμαστε εδώ απόψε”, είπε κάποια στιγμή ο Γάκιας, “εμείς κι ο θεός” επαναλάβαμε ο Γιάννης κι εγώ.

“Πιστρώσαμε” τις μακριές μας κάπες, βάλαμε προσκέφαλο τα τρουβάδια μας, ευχηθήκαμε “καλό ξημέρωμα” και πέσαμε για ύπνο έξω, κατάραχα, κατάλακα, κατάκορφα, μεταξύ ουρανού και γης με στρώμα φτέρες χλωρές που μοσχοβολούσαν αγνή βουνίσια ζωή και στέγη τον ουρανό με την αστροπλημμύρα του.

Ήταν περασμένα μεσάνυχτα και παρά την αποσταμάρα που είχα, πάσχιζα να κρατηθώ άγρυπνος να χορτάσω τη νυχτερινή μαγεία της φύσης και το όνειρο που ζούσα, την

Ασπρολογάει η αετοκορφή από το προβατομάνι του Γιάννη Νούτσου, καθώς αργοκινάει για τη βοσκή στα ξακουστά ξεκαλοκαιριά, στα Κούτσουρα Ασπροποτάμου.

απόδραση από τη μονότονη καθημερινότητα, την ψυχοφθόρα καθημερινή τριβή. Ο γνώριμος ήχος από το χοντροκούδουνο της μπελλοκάλεσις, της σουλταριάρας προβατίνας του Γιάννη, που είχε το γιατάκι της σχεδόν πίσω από το κεφάλι μου και οι βελαξιές ενός όψιμου βυζαχτάρικου αρνιού του Γιάκα, μου κρατούσαν αξιοζήλευτη συντροφιά.

Καθώς αντίκριζα τις μετεωρισμένες θεοκορφές της Πυραμίδας (υψ. 2160 μ.) και του Καταραχιά (2200 μ.) μέσα στο θαμπόφεγγο της νύχτας, απόμακρες και μεγαλοπρεπείς, να χάνονται στα κρásaπεδα του ουρανού με κατέλαβε ένας ιερός φόβος και μια περίεργη αγριεμάρα του νου. Το άπρωτο, το υπερφυσικό των ορθόστητων αυτών πέτρινων όγκων που μένουν ανέπαφοι στο χρόνο και στη φθορά που λυμαίνονται τ' ανθρώπινα, μου υπέβαλε έντονη την αίσθηση της μηδαμινότητας του ανθρώπου. Η ματαιοδοξία του, η πλεονεξία του, η αδηφάγα μανία του να καθυποτάξει τα πάντα στο σύμπαν, φάνταζαν ασήμαντα, ανάξια λόγου, τιποτένια μπροστά στο μεγαλείο του κακοτράχαλου πινδικού κραταιώματος.

Η μετρημένη και ασκητική ζωή των ανθρώπων των βουνών, που τη χαρακτηρίζουν ο

τίμιος κόπος, το ιδρωμένο μέτωπο, η γδαρμένη όψη από τα λιοβόρια και το νυχτερινό αγιάζι, η ερημιά, η γενναιότητα και η ευγένεια του ήθους και της ψυχής, η ανυπόκριτη καλοσύνη, το πηγαίο συναίσθημα και γενικότερα η περήφανη και παλικάρισια στάση ζωής τους που δεν γνωρίζει συμβιβασμούς και υποκλίσεις για προσωπικό βόλεμα, μ' έκαναν να βιώσω την αξιοπρέπεια στην πράξη τη νύχτα εκείνη στο μετερίζι της Νένας, στο μετερίζι εκείνο της ψυχικής ανάτασης και της λύτρωσης.

Οι στιγμές της νύχτας κυλούσαν με αργούς ρυθμούς και παρά το αρχέγονο δέος που με είχε κυριεύσει, ένιωθα μιαν ανάλαφρη διάθεση και μιαν αγαλλίαση που ολοένα έπαιρναν ένα άπλωμα μέσα μου γιατί ζούσα τη θεσπέσια βουνίσια ομορφιά. Χωρίς να καταλάβω με πήρε ο ύπνος ανάμεσα στο όνειρο και στην ονειρεμένη πραγματικότητα που ζούσα. Στις δυο-τρεις ώρες που κράτησε, η υπνοφαντασία μου με σεργιάνισε σ' όλα τα καραούλια και τα διάσελα των βουνών από τον Κριάκουρα, την Κακαρδίτσα ως την Πυραμίδα, σκάρισα κοπάδια και κοπάδια, πέρασα γκούρες και στεφάνια, αγνάντεψα τις στάνες από τις ακροκορφές, χόρτασα κουβέντα με τους τζιομπαναραίους...

Το θαμποχάραμα ο Γάκιος μας ξύπνησε. Πάνω στις μαύρες κάπες μας η νυχτερινή δροσιά είχε αφήσει τα χνάρια της· η πρωινή ομορφιά της φύσης δεν περιγράφεται· οι πρώτες αδύναμες ηλιαχτίδες έκρουξαν τους ανχένες της Πυραμίδας και του Καταραχιά. Τα πρόβατα άρχισαν να “ξετρίβουν” σιγά σιγά. Τα περδικολαλήματα στα Κρεβάτια σταμάτησαν. Το αρμονικό αχολί από τα εκατοντάδες κουνούνια και κουνουνάκια ξεχύθηκε από το προβατομάνι των δυο μεγάλων κοπαδιών που κινούσαν για τη βοσκή. Μια καινούργια μέρα άρχιζε στ' ακροβούνια της Πίνδου, ένα καινούργιο όνειρο ξεκινούσε στα τοπία του ύψους και της αυτογνωσίας, στα αραξοβόλια της ψυχής, κάπου μεταξύ ουρανού και γης, μακριά από τη βουή και τα συντρίμια από τις καταγίδες και την πεζότητα της καθημερινότητας, αλλά πολύ κοντά στην αλήθεια και στην ομορφιά της ζωής.

Η αυγινή ομορφιά του κόσμου στο μετερίζι της Νένας, στο βιγλοστάσι εκείνο της θέωσης και της περισυλλογής μεταγγιζόταν βαθιά μέσα στο είναι μου. Ένιωθα πως ήμουν δραπέτης μιας άχαρης εποχής, βουτηγμένης στη χαυνωτική απληστία, στην πλαδαρή αδιαφορία, που προδίδει ένοχη ιδιοτέλεια μα και ταυτόχρονα δεσμώτης των αλλοτινών καιρών που ζούσα με τα κοπάδια, καιρών πλημμυρισμένων από πηγαία αισθήματα και καλοσύνη. Είχα την αίσθηση πως ήμουν μοναχικός αναχωρητής στα απρόσιτα ύψη της σιωπής και της υψηλοφροσύνης, στην αιώνια ακινησία και στην πανάρχαια αναμονή του πινδικού τοπίου και πως ήρθα ικέτης των θεών των αρχαίων Αθαμάνων στα ιερά καύκαλα των ψηλοθώρητων ακροκορφών που κρέμονται ανάερα από τις άκρες του ουρανού.

Μέσα στην απέραντη σιωπασιά της πολιτείας των βουνών ακουγόταν μόνο η τερπνή μουσική των κουνουνιών και το μακρόσυρτο και ηδονικό βούισμα του Ασπροποτάμου, που έφτανε στ' αυτιά μου σαν γλυκός, σειρηνικός σκοπός. Οι δυο τζιομπαναραίοι κατάνακρα στον ορίζοντα, ορθόστητοι και ορθομέτωποι σαν τα απροσκύνητα βουνά τους και

ισιόκορμοι σαν τα έλατα του “γέρο Πίνδου”, φάνταζαν “ωραίοι” με την αρχαία σημασία του όρου, ως “Ανθρωποι” αληθινοί, με ψυχικό και ηθικό μεγαλείο... κι εγώ ένα “ανθρωπάκι”, όπως οι περισσότεροι του καιρού μας.

Σ’ εκείνο το συναισθηματικό αποκορύφωμα των στιγμών, δεν μπορούσα να κάνω τίποτα άλλο, παρά να απευθύνω προς τα άσκυφτα βουνά τον ύμνο που είχα γράψει για χάρη τους πριν δέκα χρόνια.

Της σκέψης πεταρίσματα, του μεγαλείου πύργοι
του ανώτερου αναβαθμοί, ψυχής αραξοβόλια,
Τζουμέρκα ουρανοφίλητα, θεϊκοί της Πίνδου όγκοι,
ηλιόφιλοι, ηλιόκαλοι, λιόχαροι, ηλιογραμμένοι,
της λευτεριάς, της λεβεντιάς, του ρωμαλέου ήθους
της αξιοπρέπειας, του φωτός σύμβολα και επάλξεις.
Χρόνια πολλά οδοιπόρησα στις αετοκορφές σας
πληγώθηκα, ματώθηκα, μα στις ψυχής τα μύχια
κρύβω βαθιά τα μυστικά διδάγματα που πήρα
σαν το ελάφι ανάλαφρος ένιωθα ακροπατώντας
τις τετραπάνωτες κορφές και τις ορθοπλαγιές σας·
κοντά στις άγιες ψυχές και στις μορφές του μόχθου
που στις σκαμμένες όψεις τους ανάγλυφα ο αγώνας
για επιβίωση ο σκληρός τα ίχνη του έχει αφήσει
έζησα αξέχαστες στιγμές, πολλά άκουσα και είδα.
Γυμνά βουνά, ανυπόταχτα, δεν έχετε να κρύψτε
τίποτα το μηδαμινό, το ύποπτο, το σάπιο,
ολόγυμνη ξανοίχτηκε μπροστά σας κι η ψυχή μου.
Μ’ ένα στωικισμό βουβό υπομένετε αιώνια
άγριους ανέμων καλπασμούς, σκληρά χαλαζοβρόχια,
στροβίλους ανεμόχιονου, γυαλοπλαγιές και πάχνες
κι εμπνέετε στον άνθρωπο εγκαρτέρηση και θάρρος
στις τρικυμίες της ζωής ασάλευτος να μένει
ψηλά βουνά, αγέραστα, φάροι λευκοί του ονείρου
με τη γιγάντια σας μορφή την επιβλητική
τη μαγεία του απρόσιτου, τη μυστηριακή,
στα στήθη μου ανάβετε πόθο τρανό, λαχτάρα
στους κόρφους σας ν’ ανυψωθώ, ν’ αγγίξω τις κορφές σας,
τα αστρικά τα ύψη σας και τις αετοφωλιές σας,
το μεγαλείο να γευτώ, να ξαναζήσω πάλι
τη χαρά της πρώτης νιότης μου, την ακριβή, τη σπάνια.

Η νέα μορφή του Μουσείου Παντελή Καραλή

Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ του Λαογραφικού Μουσείου ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 70 από τον Παντελή Χρ. Καραλή και το αποτέλεσμα της

είναι η λειτουργία της μόνιμης έκθεσης στην Κυψέλη (Χώσεψη) Άρτας.

Η συλλογή αρχικά στεγάστηκε στους χώρους του καφενείου του ιδρυτή, σε ένα πέτρινο κτίριο του 1928. Λειτουργήσε έτσι για χρόνια ένα ζωντανό μουσείο - καφενείο, όπου ο μύθος και η πραγματικότητα συνυπήρχαν με τον καφέ και το τσίπουρο, αλλά και με την υγρασία, το σαράκι, τη σκόνη και την εγκατάλειψη.

Το 1997 η συλλογή εντάχθηκε στο κοινοτικό πρόγραμμα LEADER II, την διαχείριση του οποίου ανέλαβε η Εταιρεία Ανάπτυξης Αμβρακικού (ETANAM). Στα πλαίσια αυτά η λαογραφική συλλογή Καραλή οργανώθηκε σε Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ζωής.

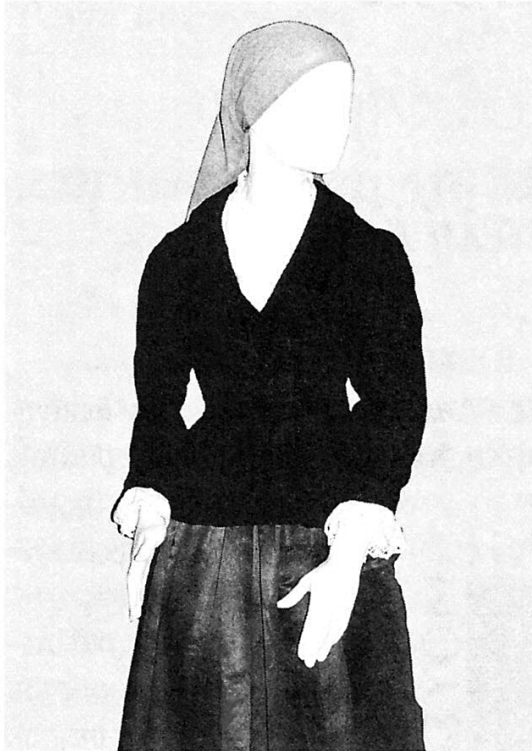
ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΑΡΑΛΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ

ΚΥΨΕΛΗ ΑΡΤΑΣ

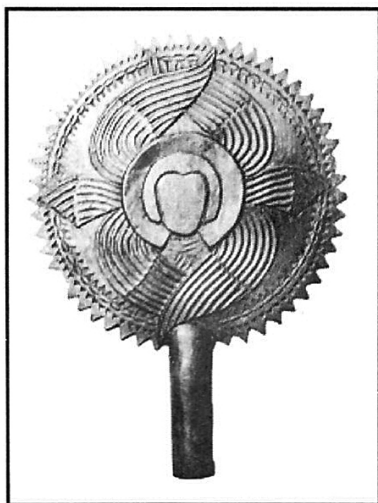

Ο Παντελής Καραλής άρχισε τη συλλεκτική του δραστηριότητα χωρίς καμία γενική ή ειδική γνώση λαογραφίας. Ίσως γι' αυτό δεν παγιδεύτηκε στην πρακτική της συγκέντρωσης αντικειμένων που έμοιαζαν να διαθέτουν τα ειδοποιά χαρακτηριστικά του ανώτερου, του κατ' εξοχήν πολιτισμού (το "ωραίο" κόσμημα, το "λεπτεπίλεπτο" δημιούργημα, την "επίσημη" στολή, το τραγούδι "ποίημα").

Για περισσότερα από τριάντα χρόνια συλλέγει και καταγράφει τον τρόπο ζωής της περιοχής στην οποία γεννήθηκε και ζει: τα απλά, δουλεμένα, καθημερινά εργαλεία, τα ρούχα, τα τραγουδημένα τραγούδια, την ολότητα της ζωής και τέχνης των Τζουμέρκων, τον ξύλινο πολιτισμό

τους. Κατορθώνει έτσι να συνδέσει το μουσείο με τη ζωή μέσα από τα εκθέματά του, τα οποία εκτός από την οργανική τους λειτουργία, καθρεφτίζουν το καθένα τους την τοπική κοινωνία και τον πολιτισμό μέσα στον οποίο γεννήθηκαν και τον οποίο εκφράζουν.

Η συλλογή η οποία εμπλουτίζεται συνέχεια, καλύπτει

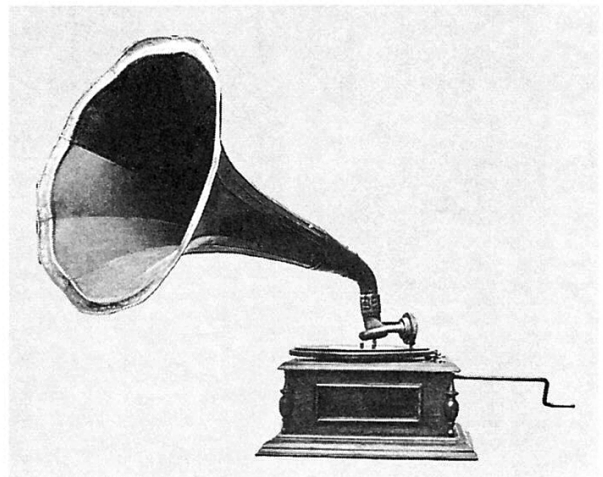

χρονικά τους

δύο τελευταίους αιώνες. Το υλικό της ξεπερνά τα 1.000 αντικείμενα και περιλαμβάνει σκεύη αγροτικής, ποιμενικής και οικιακής χρήσης, όπλα και ενδυμασίες της περιοχής, ξυλόγλυπτα, υφαντά, κεντήματα, νομίσματα, εργαλεία διαφόρων επαγγελματιών, κ.λπ.

Παράλληλα με την έκθεση της συλλογής στους κύριους στόχους του μουσείου, περιλαμβάνονται:

α. Η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων στην περιο-

χή των Τζουμέρκων

β. Η εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για σχολικές ομάδες

γ. Η υποστήριξη δραστηριοτήτων λαογραφικού ενδιαφέροντος στην περιοχή (νερόμυλος, μαντάνι, κλπ)

δ. Η έκδοση εντύπων

ε. Η μελέτη και αξιοποίηση της δυσκογραφικής συλλογής 78 στροφών του μουσείου

στ. Η εθνογραφική έρευνα στην περιοχή των Τζουμέρκων

ζ. Το στήσιμο εργαστηρίων δημιουργικής απασχόλησης

η. Η διοργάνωση συναντήσεων με αντικείμενο τα μουσεία και το λαϊκό πολιτισμό

θ. Η συνεργασία με άλλα μουσεία

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ

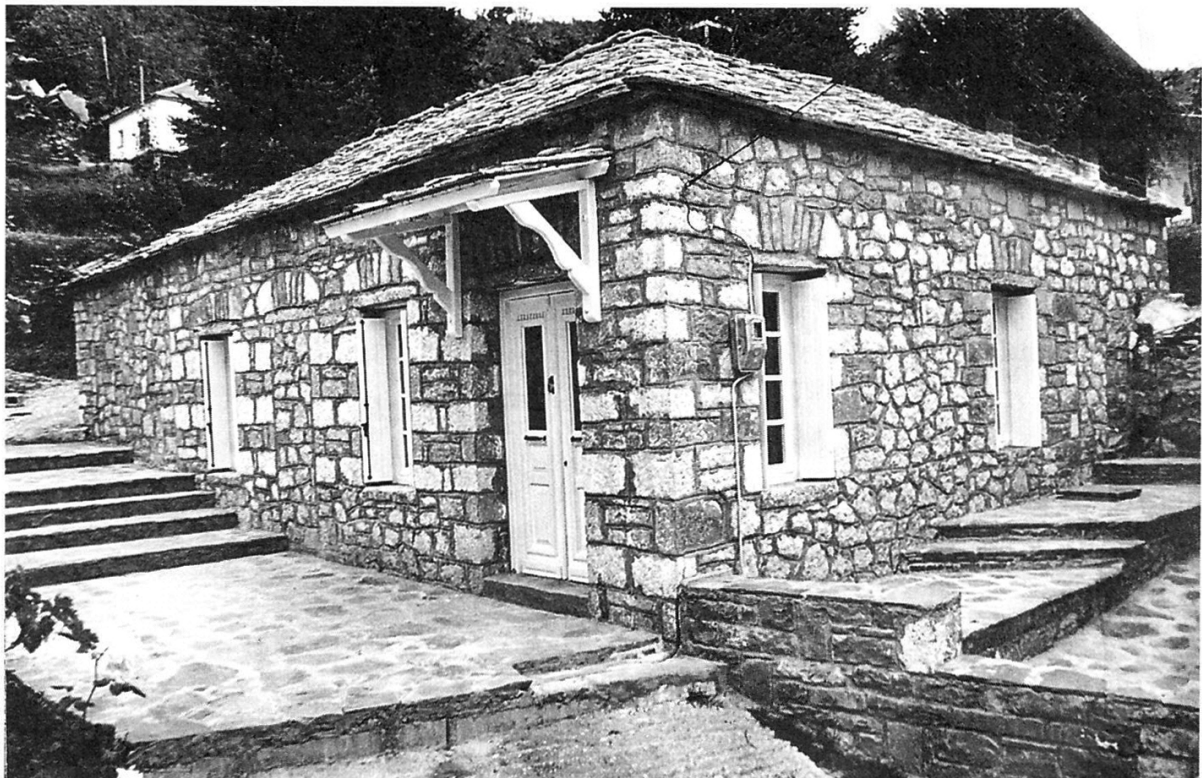
ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΑΡΑΛΗ

ΚΥΨΕΛΗ ΑΡΤΑΣ - 470 45

ΤΗΛ.: 0685 71.390 -INTERNET WEB PAGE:

<http://www.optimedia.gr/kypseli/museum>

Το ανακαινισμένο κτίριο του Μουσείου.

*Βάντα Κουτσοκώστα**Στη Χώσεψη και στο Μουσείο του Παντελή Καραλή*

ΑΝΗΦΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΗΣ ΘΥΜΗΣΗΣ, από το κέντρο του χωριού, όπου το πέτρινο σπίτι του παππού μου, του Νικόλα του Μπλέτσου, μέχρι πάνω στα Σχαλεκέικα, απ' όπου βλέπεις κάτω ως τον κάμπο όλο το χωριό και ο ορίζοντας πότε ανοιχτός, πότε ανταριασμένος, σε κάνει να κλείνεις για πάντα στην καρδιά σου τούτη την ξεχωριστή φύση με τ' άπειρα ξαφνιάσματά της, μια απέραντη γλυκιά μελαγχολία με κυριεύει...

Ανεβαίνω τα σκαλιά τ' Αη Νικόλα και τα μετρώ ξανά ένα-ένα, όπως τότε που ήμουνα παιδί.

Κάθομαι στο πεζούλι και κλείνω τα μάτια. Εκεί, στη γωνία πίσω από το νερό, δεν παίζαμε κρυφτό; Φτου και βγαίνω...

Μια γύρα στο περιαύλιο της εκκλησίας και στο μεγάλο πλάτανο χέρι με χέρι, σφιχτά κι αγκαλιαστά, σταυρωτά και με διπλή σειρά όπως στον καγκελλάρη.

Εικόνες πεντακάθαρης, σαν το νερό της πέτρινης βρύσης μα και θολές συνάμα, όπως οι μικροί κυματιστοί χείμαρροι που αναπηδούν τραγουδώντας στα μεγάλα ασπρολίθαρα της Γκούρας.

Απ' τη μεριά του Τσιρώνη, ο δρόμος για την Βαγγελίστρα, μακρύς αλλά γεμάτος υποσχέσεις, για μια διαδρομή αντίχρονη, όπου η φύση κρατεί ακόμα στα παλάτια της το θρόνο.

Στέκομαι λίγο κι αγναντεύω στο πέρασμα του χρόνου. Στ' αυτιά μου ηχεί ακόμα το νερό στο πέτρινο αυλάκι κι εκείνη η δικιά του μουσική καθώς ελικοδρομεί σε πέτρες και χαλίγια κι αντιστέκεται στα ξύλινα εμπόδια -παιχνίδια των παιδιών- με μαγεύει. Ευλογημένα τα σπαρτά που θα δεχτούν το πότισμά του.

Ένα ψιλόβροχο μου σταματά τη σκέψη του χθες και μου φέρνει στην όσφρηση του σήμερα τις μυρουδιές της γης.

Είναι αυτές που ανακατεύονται με το βρεγμένο χώμα, τις μπουμπουκιασμένες γαρυφαλλίες στον εξώστη του Τσιρώνη αιωρούμενες έως κάτω, τα μπαχαρικά του παλιού μπακάλικου, τα βρεγμένα μούσκλα στις ρωγμές της πέτρας και τις χνουδισμένες σταλαματιές των κίτρινων φύλλων του γεροπλάτανου. Αγιόκλημα και κανέλλα, θυμάρι, μέντα και ρίγανη.

Παίρνω τον πιο γνώριμο δρόμο πάνω απ' τις βρύσες, εκεί στο καλντερίμι κάτω από την κληματαριά, ανάμεσα απ' τα δίπατα πετρόσπιτα του Τζαχρήστου και του προπάππου μου, του Πουρναρά.

Η βροχή μόλις σταμάτησε. Κοιτάζω πάνω και βλέπω τον καταγάλανο ουρανό, σε μια σχισμή της απεραντοσύνης του, καθώς νομίζω ότι σμίγουν στο ψήλωμα οι τοίχοι.

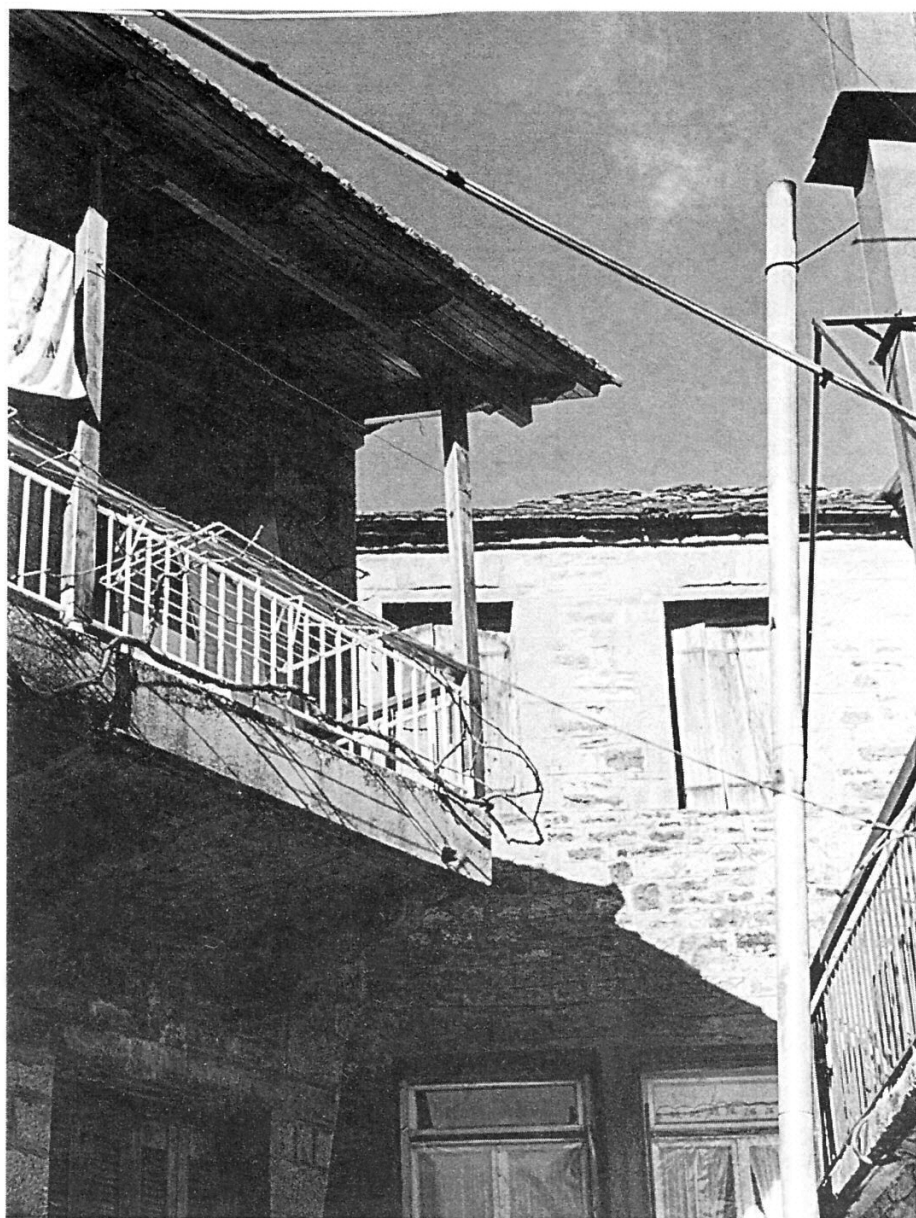
Πάντα μου άρεσε να περνώ από εκεί. Θυμάμαι ακόμα το τσαγκάρικο με τα κρεμασμένα στον τοίχο καλαπόδια για τα χειροποίητα υποδήματα, κι ακούω το ποδοβολητό των αλόγων του Σιόντη, πέτρα την πέτρα στο παλιό καλντερίμι.

Τι όμορφο ήταν στ' αλήθεια, εκείνο το κανελί, ψηλό άλογο, με την άσπρη σαΐτα στο μέτωπο!

Περπατώ για λίγο και στέκομαι κοιτώντας μ' απορία την αντοχή της πέτρας των γέρικων σπιτιών στις επιθέσεις των καιρών και τα χτυπήματα των χρόνων.

Βάζω τα δάχτυλά μου στις υδρορροές. Δεν την φοβάμαι την σκοντερίτσα που άξαφνα πετάχτηκε. Ακουμπάω την πέτρα κι αγγίζω την υγρασία της αντίσταση. Θαρρώ

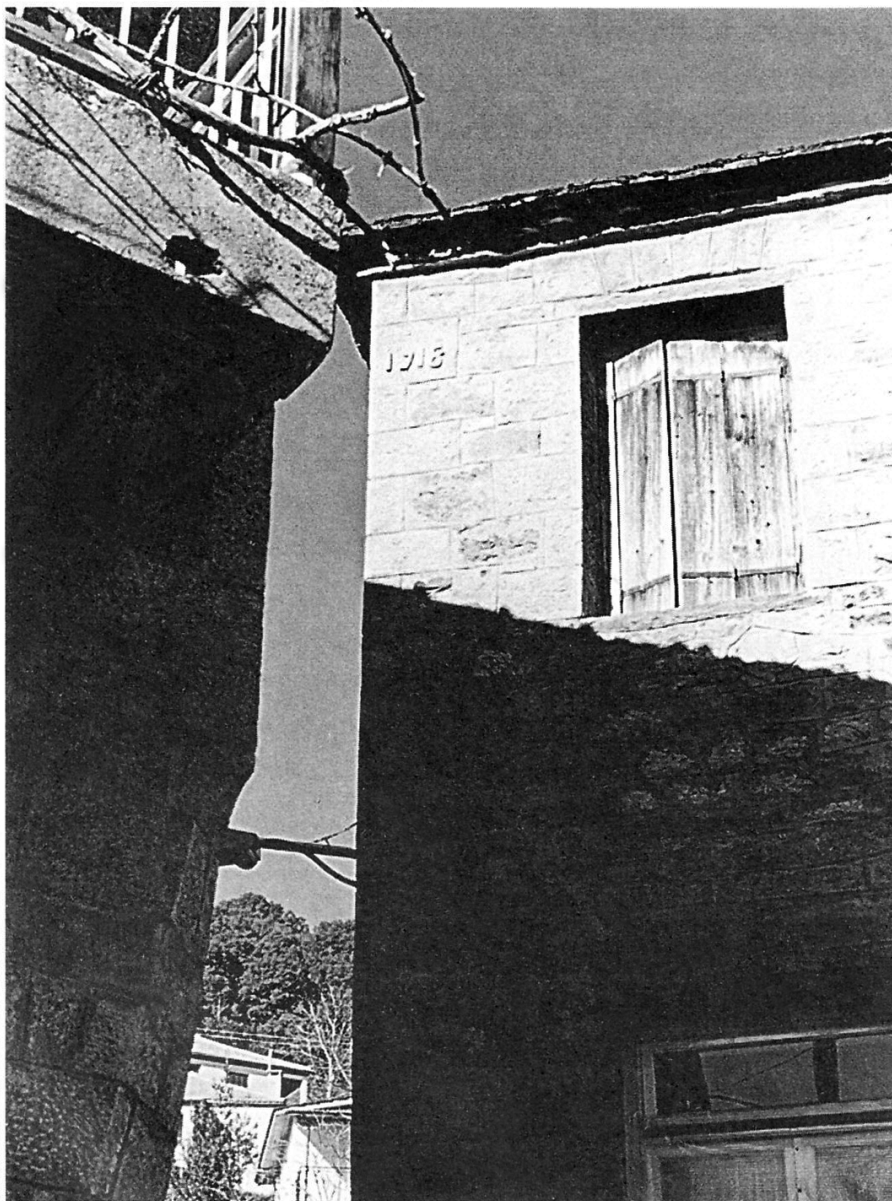
πως κυλάει ακόμα το δάκρυ του ιδρώτα των μαστόρων της Χώσειψης και πετρώνει στην επαφή της πέτρας με το χώμα.

Λίγο πιο 'κει, καθώς το μονοπάτι αρχίζει να ανηφορίζει ελαφρά, στην άκρη της κάτω αυλής του σπιτιού του προπάππου μου, μια κυδωνιά αγκαλιάζει τη ροδιά του δίπλα κήπου.

Σύνορο δεν υπάρχει, μήτε κανένα χώρισμα που να μπορείς να ξεχωρίσεις και ν' αποδώσεις στον κάτοχό τους τους καρπούς.

Καρποί στυφοί, γλυκόπικροι, μα τόσο αγαπημένοι. Στο μισογκρεμισμένο τοίχο με τις

βατομουριές, τα αγριόκρινα και τις μελικοκιές, ακόμα πιο στυφή η γεύση της ζωής. Και οι καρποί, ανοιχτοί, σκορπισμένοι στον άνεμο, ευλογημένοι από το Θεό, για να κερνούν περαστικούς στα ξαποστάματά τους.

Δυο μικρά σκαλοπάτια και το διάβα της θύμησης στις ανηφοριές του χωριού μου, σταματάει στο παλιό καφενείο του Παντελή Καραλή. Δεν γίνεται να περάσω από κει χωρίς να σταματήσω.

Εκείνο το λουκούμι στο χαρτί που με κέρναγε κάποτε ο μπαρμπα-Χρήστος ο Καραλής, ένας γερολεβέντης ίσαμε 'κει πάνω, με σγουρά άσπρα μαλλιά, άσπρο παχύ μουστάκι κι απέ-

ραντα γαλάζια μάτια, και αργότερα ο κουμπάρος μας ο Παντελής, ένας γλυκός άνθρωπος με μόνιμα καρφισωμένα στα χείλη του την αισιοδοξία και το χαμόγελο, είναι μεγά-

λος πειρασμός.

Μυρωδιά τσίπουρου, φρεσκοψημένου καφέ και βανίλιας και το παλιό γραμμόφωνο στα πρώτα λαϊκά.

Ατμόσφαιρα θαμπή, περιέργη και μυστηριακή στα μάτια ενός παιδιού. Ετούτο το καφενείο, δεν έμοιαζε με τα άλλα. Στους τοίχους του, η πέτρα λαξευμένη από το 1928, όταν οι μάστοροι κάνανε πέτρα τον καημό και το μεράκι τέχνη, στολισμένη με ένα σωρό παλιά αντικείμενα που κρέμονταν εκεί χρόνια και χρόνια.

Ρόκες, εικονοστάσια, ξύλινα και μεταλλικά εργαλεία, χάλκινα δοχεία, σιγκούνια, φουστάνελες και παλιές φορεσιές, ξεκούρδιστα ρολόγια, ασημένια φυλαχτά, δρεπάνια, μαχαίρια, πιστόλια και σπαθιά απ' τον αγώνα του 21 ακόμα, όταν οι Κοτελιδαίοι πέρασαν το χωριό με χρυσά γράμματα στην ιστορία.

Και κάτω στις άκρες, τριγύρω, παλιές κασέλες γεμάτες υφαντά και κεντημένα ρούχα, τσουκάλια και γουδιά, μάγγανοι και χειρόμυλοι, λυκοδόκανα και ζυγαριές ανήμπορες να σηκώσουν το βάρος της αξίας τούτης της ανεκτίμητης συλλογής. Και πουλιά βαλσαμωμένα, σπάνια πουλιά που έπεφταν νεκρά, θες από λάθος, θες από αποκοτιά από τους κυνηγούς, στις πλαγιές του Τζουμέρκων.

Κάποτε, πήγαινα δεν πήγαινα σχολείο, αγγίζω με το χέρι μου το ράμφος ενός βαλσαμωμένου πουλιού. Αετός ήταν, γεράκι ήταν, δεν θυμάμαι. Το μόνο που θυμάμαι καλά, ήταν ότι πίστεψα πως τότε το πουλί με τσίμπησε κι αγρίεψαν και λάμπρυναν ακόμα πιο πολύ τα γυαλιστερά του μάτια. Πήγε καιρός μετά, που κρυβόμουν να περάσω την πόρτα του καφενείου του Παντελή Καραλή, κι ας είχε εκείνο το απίθανο λουκούμι το τυλιγμένο στο άσπρο χαρτί, που τόσο καλοσυνάτα με κερνούσε.

Πήγαινα απ' τον άλλο δρόμο, απ' τα Μπαλαφείκα, ν' ανέβω στη θεία μου τη Νίκη του Σχαλέκη και μόλις έφτανα στο μικρό όχτο, εκεί που άμα έκοβες κάθετα το χωράφι έφτανες στην πόρτα του Καραλή, εκείνο το χαμένο λουκούμι των παιδικών μου χρόνων, κόμπος μου γινόταν και μ' έπνιγε στο λαιμό. Αλλά έπρεπε να περάσει κάμποσος καιρός, να ξεπεράσω τον παλιό φόβο.

Και τα βήματά μου μ' έφεραν ξανά στο γνώριμο δρόμο και το χαμόγελο του κυρ-Παντελή μ' έκανε να περάσω πάλι το κατώφλι του, κι ακόμα περισσότερο το πέτυχε αυτό το ολόγλυκο λουκούμι του.

Πέρασαν χρόνια από τότε. Εγώ, δύσκολα ανεβαίνω πια στο χωριό, κι ας είναι βαθιά στην καρδιά μου ριζωμένο. Ο κυρ-Παντελής όμως, με το καρφισωμένο χαμόγελο στα χείλη, έμεινε εκεί βράχος ακλόνητος να περιμαζεύει με αγάπη περισσή και να περισσώνει ό,τι απέμεινε από το λαϊκό πολιτισμό των Τζουμέρκων. Κομμάτι - κομμάτι, με υπομονή και μεράκι, χίλια και πλέον αντικείμενα “νταντεμένα” απ' τα δυο του χέρια σα να 'τανε παιδιά του. “Χαϊδεμένα” στη θαλπωρή της αγάλης του, στις άγριες καταιγίδες του χρόνου.

Πονεμένα ως τα κατάβαθα της ψυχής του.

Πολλοί τον θαύμαζαν γι' αυτό. Άλλοι, αδιαφόρησαν, κάποιοι το θεώρησαν μάταιο. Όμως αυτός συνέχιζε. Αργά, σταθερά και μεθοδικά έσυρε τα βήματά του πίσω στους αιώνες, τότε όταν η ιστορία μάτωνε καθημερινά τη ζωή, με βιώματα πόνου και μόχθου των απλών ανθρώπων, οι οποίοι έπρεπε να γράψουν υπομονετικά τις σελίδες της.

Έτσι, μέσα σε κείνο το πετροχτισμένο οίκημα που κάποτε λειτούργησε ως καφενείο - μουσείο, ξεπήδησε και αναβίωσε ένας τεράστιος πολιτισμός. Ξύλινος, πέτρινος, μοναδικός. Σε κομμάτια - καλλιτεχνήματα, μικρότερα και μεγαλύτερα, όπου αποτυπώνεται αριστουργηματικά το πάθος και η επιμονή της χειροποίητης τέχνης.

Τόσο καλλιτεχνικά χειροποίητη, ώστε να νιώθεις βαθιά μέσα σου την αχειροποίητη δύναμή της όταν την αντικρύξεις.

Δεν είναι μονάχα τα τριάντα χρόνια συλλογής του Παντελή Καραλή. Δεν είναι μονάχα ο δικός του μόχθος και η επιμονή να ξοδεύει το υστέρημά του, το χρόνο του και κυρίως την ψυχή του κόντρα σε κάθε σύγχρονη ανάγκη κατανάλωσης, για να δώσει σήμερα ένα μουσείο λαϊκής τέχνης και ζωής, ό,τι πολυτιμότερο στο χωριό του.

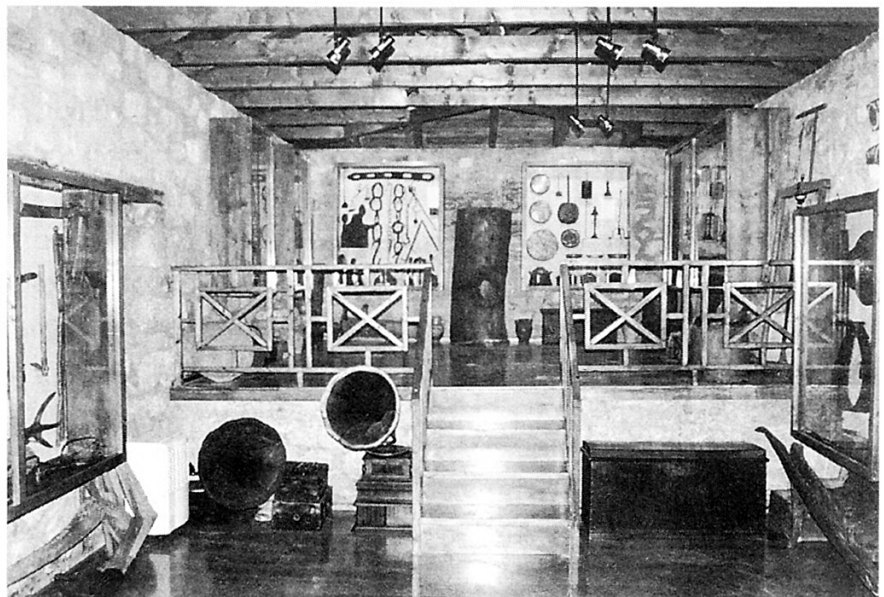
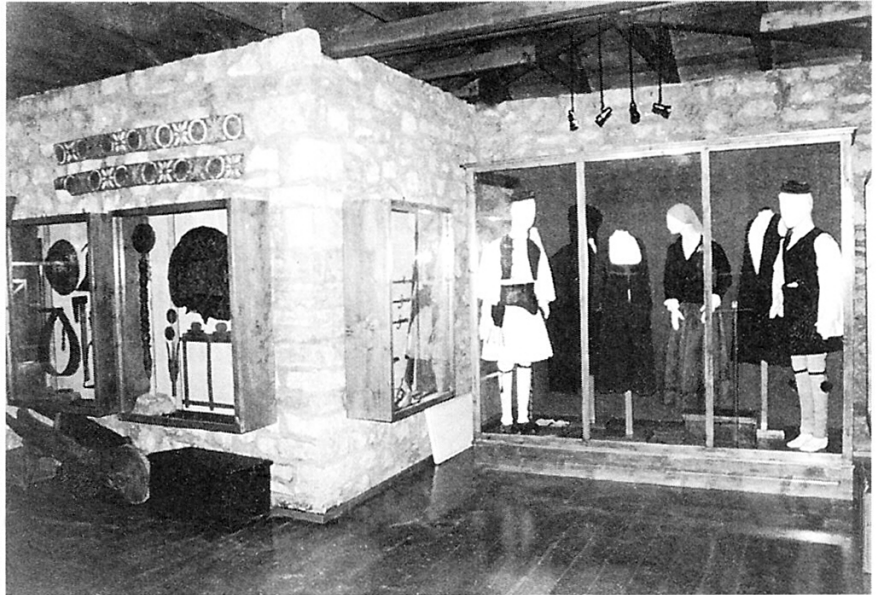
Είναι τα τόσα και τόσα χρόνια πίσω, στα οποία μπορούν και μας ταξιδεύουν έτσι

αβίαστα, μιαν ανάσα θαρρείς, όλα ετούτα τα πολύτιμα αντικείμενα. Είναι όλος αυτός ο χειροτεχνικός πολιτισμός, ο αποτυπωμένος πάνω τους, χαράκι της μνήμης, ζωγραφιά της ψυχής, ανάγλυφο του χρόνου, που μαρτυράει ότι η ζωή και σε 'κείνα τα χρόνια τα δύσκολα, είχε τη δική της ποιότητα και χάραζε τη δική της ιστορία.

Πολύτιμες σφραγίδες στο χώρο και το χρόνο, ανεξίτηλες πινελιές τέχνης και ζωής, τα εκθέματα του μουσείου της Χώσειψης δίνουν πνοή σε ό,τι απέμεινε και αξία σε όσα δεν προλάβαμε να γευτούμε και χάσαμε σιγά-σιγά στην τόσο στυφή γεύση του σήμερα, που αλίμονο, δεν μοιάζει ούτε με τα άγουρα βατόμουρα του μισογκρεμισμένου τοίχου, ούτε με τα αγριόκρινα στην άκρη της ρεματιάς.

Δεν είναι εκείνο το στυφό που αφήνει τη γλύκα του στο τέλος. Έχει την ολόπικρη στυφή γεύση του πλαστικού και του πρόχειρου, του άτεχνου και του χρήσιμου μονάχα για ό,τι η ανάγκη της στιγμής προστάζει.

Την ανάγκη της ψυχής, το αχειροποίητο του ονειρού, την έκφραση της δημιουργίας στο καθημερινό και χρήσιμο που ποτέ δεν γίνεται άχρηστο με τόση τέχνη και ψυχή που κουβαλάει πάνω του, μονάχα σ' αυτόν τον σπάνιο χειροποίητο πολιτισμό μπορεί να συναντήσει κανείς!

Συνέντευξη με τον Δημήτρη Κουτσοσπύρο

«Η δημιουργία αντιπροσωπεύει πιο πολλά από την εξουσία, η τέχνη πιο πολλά από την πολιτική»

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΣΠΥΡΟΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ στην Κυψέλη της Άρτας. Πολύ γρήγορα εγκαταστάθηκε στο Αργί-νιο, όπου ζει και δημιουργεί μέχρι σήμερα. Με τη ζωγραφική ασχολήθηκε από μικρός. Παρ' όλο που σπούδασε ζωγραφική και σχέδιο στην Αθήνα, θεωρείται αυτοδίδαχτος και η δύ-ναμη του χρωστήρα του δείχνει έναν καλλιτέχνη που βαδίζει στα χνάρια των μεγάλων ζωγράφων.

Με τη ζωγραφική ασχολείται αποκλειστικά από το 1968. Εργάστηκε ως αγιογράφος, φιλοτέχνησε σκηνηκά θεάτρων, εικονογράφησε περιοδικά και ημερολόγια. Έχει παρουσιά-σει το έργο του σε εννέα ατομικές εκθέσεις σε όλη την Ελλά-δα. Από το 1972 διατηρεί μόνιμη έκθεση στην οδό Παπα-στράτου 73, στο Αργίνιο.

Το ατελιέ του έχει μεταμορφωθεί σε κέντρο εικαστικών τεχνών για την Αιτωλοακαρνανία και είναι ένα καλλιτεχνικό εργαστήριο, όπου νέοι άνθρωποι, δη-μιουργοί, μαθητές βρίσκουν δημιουργικό καταφύγιο. Το έργο του έχουν κριτικάρει με ευνοϊκότα-τα σχόλια γνωστοί άνθρωποι των τεχνών και των γραμμιάτων. Έργα του κοσμούν Δημόσια Ιδρύμα-τα, Πινακοθήκες, Μουσεία, Ιδιωτικές Συλλογές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Τα θέματά του είναι παρμένα κυρίως από την ελληνική ύπαιθρο. Ακολουθούν κλασικές φόρ-μες, που όμως το φιλοσοφικό τους βάθος, το παιχνίδι της φαντασίας και η λεπτομέρεια στη σύνθε-ση, δείχνουν την ευαισθησία του δημιουργού και τη δύναμη του γνήσιου ταλέντου του.

Ο προβληματισμός του καλλιτέχνη περνάει στο θεατή όμορφα, γλυκά, ομαλά, χωρίς αισθητι-κούς βαρβαρισμούς και ανταμώνει λυτρωτικά τις ανησυχίες του, γιατί όπως τονίζει ο Δημ. Κου-τσοσπύρος, αυτός είναι και ο προσορισμός της τέχνης: “αναγκαιότητα για ένα ζωγράφο και γενικό-τερα για τον καλλιτέχνη είναι να εκφράζει μέσα από το ψυχικό και συναισθηματικό είναι του, το συνάνθρωπό του”.

Είναι μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος.

Δημήτρη, θυμάμαι ακόμα το τσίπουρο που είχαμε πει κάποτε στο εργαστήριό σου, στην Παπαστρατού, πριν από πολλά χρόνια -σχεδόν είκοσι- παρέα με το φίλο το Νώντα το Γαλαζούλα, όταν είχα περάσει από το Αργίριο. Τότε είχα δει συγκεντρωμένη τη δουλειά σου για πρώτη φορά. Στο Αργίριο, σε αποκαλούν «ζωγράφο της πόλης». Ποια μπορεί να είναι αυτή η ιδιαίτερη σχέση του ζωγράφου με την πόλη; Θα ήθελα όμως και τις συναρτήσεις του ζωγράφου με τη ζωή, του ζωγράφου και της επιβίωσης.

Για την ιδιαίτερη σχέση με το Αργίριο και την ευρύτερη περιοχή που υπήρξε η δεύτερη πατρίδα μου, νομίζω ότι η στοργή και η αγάπη που περιέβαλαν το έργο μου, είναι ότι μίλησα εικαστικά στην γλώσσα τους και σου φέρνω ένα παράδειγμα: Ποτέ μου δεν θα έκανα επίδειξη γλωσσικής πολυμάθειας σ' έναν απλό, αγράμματο άνθρωπο με την αξίωση μάλιστα να με καταλάβει.

Ως προς το άλλο ερώτημα, η ζωή του ζωγράφου δεν κυλά με τις καλύτερες προϋποθέσεις στα πρώτα χρόνια όσον αφορά την επιβίωση. Το μεγάλο μεράκι όμως για την Τέχνη, θα φέρει τη δικαίωση της αληθινής δημιουργίας.

Πιστεύω ότι υπάρχουν κυρίως δύο ειδών καλλιτέχνες: εκείνοι που προσπαθούν και δη-

μιουργούν πολλές φορές με επιτυχία ένα νέο, ανύπαρκτο κόσμο, κι εκείνοι που παρατηρούν τον υπάρχοντα κόσμο και προτείνουν σαν έργα τέχνης κάποια από τα στοιχεία του. Ο Κουτσοσπύρος, που ανήκει;

Ο Κουτσοσπύρος ανήκει και στις δύο κατηγορίες που ανέφερες. Δημιουργεί με τα χρώματα της φαντασίας και του ονείρου, τα εξωτερικεύει εικαστικά, εκφράζει δια μέσου του συναισθηματικού, ψυχικού είναι του το συνάνθρωπό του και δεύτερον παρατηρώντας τον υπάρχοντα κόσμο, καταγράφει την ιστορία του, τη βιοπάλη του, την παράδοσή του. Φέρνει το συνάνθρωπό του κοντά στον καλλιτέχνη σε μια προσπάθεια να του αιχμαλωτίσει το μάτι και να πορευτεί με τους παλμούς του σε μια καταξιωμένη μετουσίωση των βιωμάτων του σε έργο τέχνης.

Στη δουλειά σου ποια σημασία έχει η φόρμα και το χρώμα;

Με τη φόρμα και το χρώμα, δημιουργείται στη ζωγραφική ο ρυθμός, η ισορροπία και η αρμονία. Ο ρυθμός στην μουσική είναι επαναλαμβανόμενος ήχος σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η μουσική είναι τέχνη του χρόνου, η ζωγραφική του χώρου. Αυτό που κάνει ο ήχος μέσα στο χρόνο το κάνουν η γραμμή και το χρώμα μέσα στο ζωγραφικό χώρο.

Ο άνθρωπος και η σχέση του με τη φύση κυριαρχεί στο έργο σου.

Στο έργο μου επικεντρώνω την απομάκρυνση του ανθρώπου από την Φύση και συγχρόνως την έντονη ανάγκη του να ξαναγυρίσει σ' αυτήν. Σε πολλά από τα έργα μου, παρουσιάζω τον άνθρωπο εξοντωτή της ίδιας του της ζωής με την τριπλή ανάπτυξη του πολιτισμού του.

Μπορούμε να προσδιορίσουμε τις επιρροές και τις κύριες αναφορές στη δουλειά σου;

Εφάρμοσα στην πνευματική και καλλιτεχνική μου ζωή την ιστορία του φυτού, το οποίο αρχινάει από το σπόρο και γυρίζει σ' αυτόν. Από το αίσθημα φθάνω στο μεταίσθημα και από την φαντασία στο όνειρο ή και αντίθετα, γιατί η φαντασία και το όνειρο είναι μαγείες μέσα στη ζω-

γραφική μου. Κρατώντας την παιδική συνθετική φαντασία, τα προσωπικά βιώματα, τις εμπειρίες μέσα από τη μακρόχρονη σπουδή πρώτα της φύσης και μετά της τέχνης χωρίς ακροβασίες συνέθεσα το χαράκτηρα της δουλειάς μου, φθάνοντας σε μια τέχνη καθαρά ανθρωποκεντρική και σύγχρονη.

Κάθε καλλιτέχνης έχει μια προσωπική

«γραφή». Είναι αναγνωρίσιμος ο Κουτσοσπύρος;

Όταν κάποιος που γνωρίζει καλά τον Κουτσοσπύρο, δεν τον αναγνωρίζει μέσα στις μορφές του έργου του, τότε δεν θα αναγνωρίσει και την προσωπική γραφή της δουλειάς μου.

Χρησιμοποιείς κυρίως λάδια;

Στο παρελθόν έχω χρησιμοποιήσει όλα τα υλικά έκφρασης για να κάνω την επιλογή μου και μένω στο ελαιόχρωμα που δομεί την αλήθεια με στερεά υλικά.

Έχεις το φόβο του λευκού τελάρου;

Ναι, πολλές φορές το φοβάμαι πράγματι.

Ποιο ρόλο πιστεύεις πως έχει η τέχνη και πιο συγκεκριμένα ο καλλιτέχνης στη διαδικασία του πολιτισμού;

Η ερώτησή σου αυτή απαιτεί πολύ κουβέντα, θα σου απαντήσω σύντομα μ' ένα απόσπασμα του Μίλαν Κούντερα από το έργο του Αθανασία: «Αυτοί που δημιουργούν αγάλματα, ποιήματα, συμφωνίες, αξίζουν περισσότερο από αυτούς που κυβερνούν (υπηρεσίες, υπαλλήλους ή λαούς). Η δημιουργία αντιπροσωπεύει πιο πολλά από την εξουσία, η τέχνη πιο πολλά από την πολιτική. Τα έργα είναι αθάνατα, όχι οι πόλεμοι, ούτε οι χοροί των πριγκίπων».

Πώς προσεγγίζει τον πολιτισμό η σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Δεν αποδίδεται ο ανάλογος σεβασμός

σήμερα από την ελληνική κοινωνία, όχι μόνο από το ευρύ κοινό, αλλά και από αυτούς που υποτίθεται ότι επηρεάζουν τον πολιτισμό.

Υποστηρίζεται, πως η τέχνη ευνουχίζεται σήμερα και εμπορευματοποιείται. Υπάρχει τέχνη σήμερα και ποια στοιχεία τη συναρτούν;

Τέχνη, όπως υπήρχε πάντοτε υπάρχει και σήμερα, δεν βρίσκεται όμως στις καλές της μέρες όπως π.χ. η ηλεκτρονική, όσο για την εμπορευματοποίηση αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει.

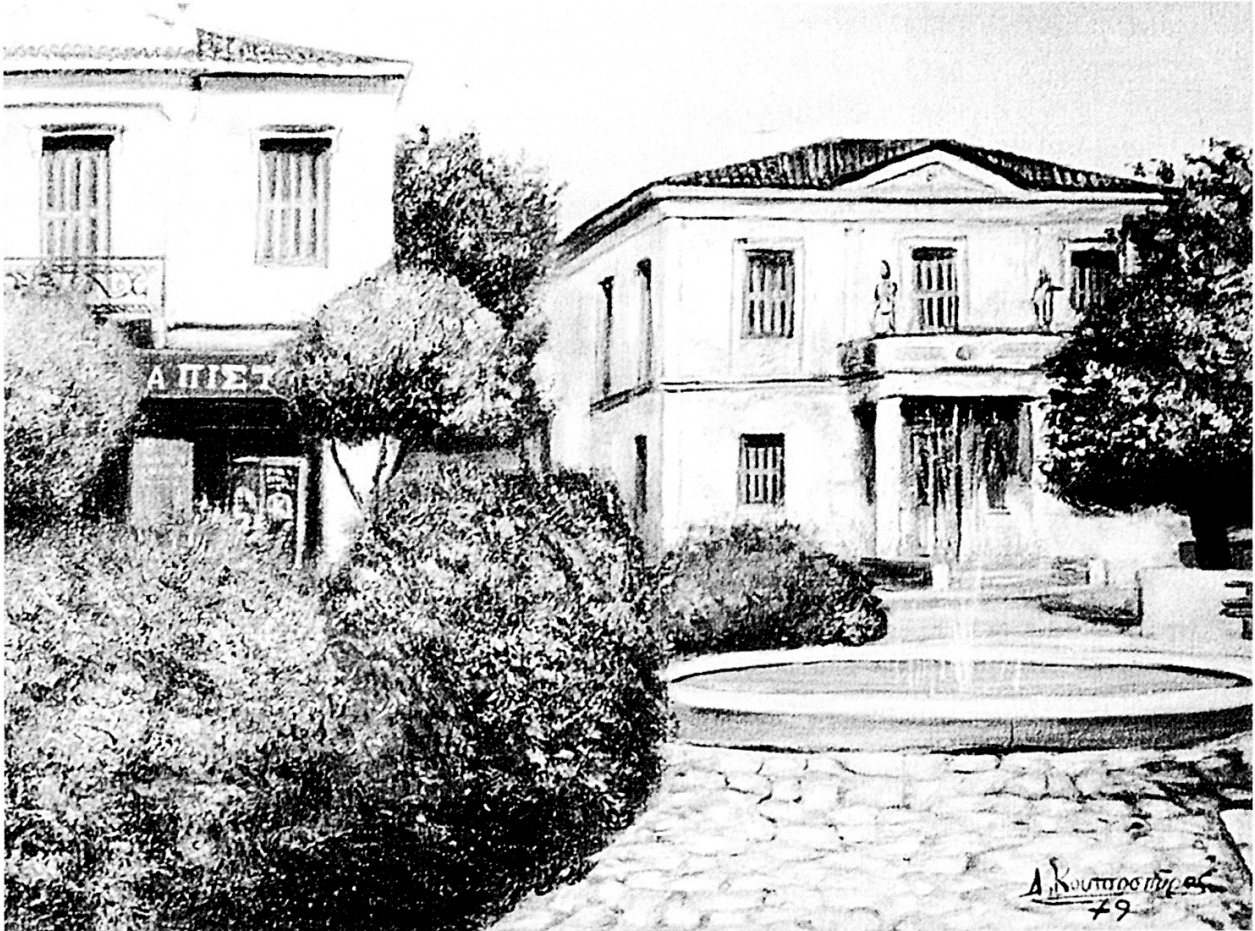
Υπάρχει ελληνική ταυτότητα στην ελληνική τέχνη;

Η ελληνική τέχνη, έχει δεχθεί μεγάλες επιρροές, δεν μπορώ όμως να πω ότι δεν υπάρχει ελληνική ταυτότητα, απλώς κάπου χάνεται.

Έχει τη δυνατότητα ένας καλλιτέχνης της επαρχίας να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο χώρο των εικαστικών;

Όταν ο καλλιτέχνης θέλει, δεν τον εμποδίζει η επαρχία να παρακολουθεί, και μάλιστα πολύ περισσότερο από αυτούς στην πρωτεύουσα, τις εξελίξεις της τέχνης και να τις υπηρετεί. Εκείνο που παρατηρώ εγώ, και μέσα στο εικαστικό επιμελητήριο, είναι ότι δεν υπάρχει ακόμα συλλογικότητα και συναδελφικότητα μεταξύ των καλλιτεχνών.

Αληθεύει ότι η εικόνα ως επικοινωνιακό μέσο στο «σύγχρονο πολιτισμό της

εικόνας» έχει επισκιάσει το λόγο;

Έχει πράγματι επισκιάσει το λόγο η τηλεοπτική εικόνα με περισσότερο αρνητικές παρά θετικές επιπτώσεις. Η εικαστική εικόνα, ωφελεί γιατί την προσεγγίζει ενσυνειδήτως, όπως ακριβώς συμβαίνει και στο γραπτό λόγο. Στην τηλεοπτική εικόνα περνούν ασυνειδήτως πάμπολλα αρνητικά μηνύματα.

Μιας και μιλήσαμε για «εικόνα», σε πολλά εκκλησιάκια στο χωριό συναντάμε κάποια από τα πρώιμα έργα σου, κι αν θυμάμαι καλά, είναι αναγεννησιακά. Ασχολείσαι ακόμα με την εκκλησιαστική τέχνη;

Τα έργα που μου θυμίζεις ενσαρκώνουν τα πρώτα ζωγραφικά μου βήματα, με έντονα τα χαρακτηριστικά της λαϊκής θρησκευτικής τέχνης, προτού γνωρίσω, μελετήσω και σπουδάσω, τη ζωγραφική. Εκείνες οι εικόνες ήταν απλώς το αποτέλεσμα ενός έμφυτου ταλέντου. Φιλοτεχνήθηκαν σε νεαρή ηλικία. Τώρα δεν ασχολούμαι επαγγελματικά με την εκκλησιαστική τέχνη. Όταν καμιά φορά γυρίζω μελετητής στα πρώτα αυτά δειλά εικαστικά μου βήματα, με συγκινεί η παρθενικότητα της καλλιτεχνικής γραφής.

Υπάρχουν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δύο διαφορετικών αυτών μορφών, που

το αποτέλεσμα τους είναι ορατό στο έργο σου;

Δεν ασχολήθηκα αρκετά με την ασιογράφηση και αυτή δεν επηρέασε το μετέπειτα έργο μου.

Η παράδοση κατά τη γνώμη σου είναι στοιχείο που γενετικά κουβαλάμε ως έκφραση της ομαδικής ψυχής, ή μια σειρά αντιγραφή και επανάληψη στερεοτύπων;

Η παράδοση όταν παραμένει χωρίς να εξελίσσεται είναι, όπως είπες, μια σειρά αντιγραφή. Πρέπει να παίρνουμε στοιχεία του χθες, να δημιουργούμε το σήμερα και να απενίζουμε το μέλλον.

Έχεις ασχοληθεί με άλλη μορφή τέχνης;

Ασχολήθηκα με πολλές μορφές εικαστικής έκφρασης, τώρα όμως έχω κατασταλάξει στη ζωγραφική με λάδι.

Η τέχνη υπαγορεύει αναγκαστικά έναν τρόπο ζωής στο λειτουργό της και είναι αυτό έξω από τα οριοθετημένα πλαίσια της καθημερινής ζωής;

Δεν υπαγορεύεται κανένας συγκεκριμένος τρόπος ζωής. Εκείνο που επιβάλλεται είναι να μην είσαι αδιάφορος με ό,τι συμβαίνει γύρω σου.

Υπάρχουν στιγμές που νιώθεις ευτυχισμένος μέσα στα χρώματά σου;

Υπάρχουν κάτι δυνατές στιγμές μερικές ώρες και η ζωγραφική είναι κομμάτι απ' την ζωή μου. Το να δουλεύεις για την τέχνη, είναι σαν να ανεβαίνεις στον ουρανό και να φέρνεις κάτω το πνεύμα, να το ανακατεύεις με την ύλη και να το δίνεις μάλασμο για τον μέσα και έξω κόσμο του ανθρώπου.

Να λαξεύεις το τραχύ, να το εκλεπτύνεις, να το ανακαλύπτεις, να γίνεσαι αρμονία, να περπατάς τον ατέλειωτο δρόμο της δημιουργίας. Αν το μπορείς αυτό, τότε νιώθεις ευτυχισμένος μέσα στα χρώματα και το φως.

Σ' ευχαριστώ πολύ.

Τη συνέντευξη επιμελήθηκε ο Μπάμπης Καραλής.

Χρήστος Δ. Καραλής

Από την εκστρατεία της Μ. Ασίας

... ΣΤΟ ΟΥΣΑΚ ΚΑΘΗΣΑΜΕ ΠΟΛΗΝ ΚΑΙΡΟ έως ότου έγινεν ένα μικρόν απόσπασμα και έκανε την επίθεσιν στην Κιουτάχεια είχαμε πολλούς νεκρούς και τραματίας

*Ο Χρήστος Δ. Καραλής
(1892-1984)*

η Τούρκη εγκατέλιψαν πολλά υλικά φύγαμε και πήγαμε στο Μπανάζ και καθήσαμε λίγον καιρόν και κατόπην πήγαμε στο Αφιόν Καραχισάρ πολή πολιτεία· μια γραμή του τρένου πίγενη για το Εσχή Σεχειρ και η άλλη για το Ικόνιον άρχισαν η επιχειρίσης της 9ης Μεραρχίας· ήταν το Μπουλαντάν Γκιουνε? επάνω στα βουνά εις το απέναντι ανατολάς ήταν η τούρκη εις το μέσον ευρίσκετο ο Μέανδρος Ποταμός ήτον αδιάβατος η τούρκη σκοτόναν άγριους χοίρους και τα πετάγανε στο ποτάμι για να τα πάρουν τα Γιουνάνια η έλινες να μολυνθούν άρχισαν η επιχειρίσης η 9η Μεραρχία βαδίζη προς Ικόνιον μέσον Αλμιράς Ερίμου και η 9η Τουρκική Μεραρχία όπισθεν της 9ης ελινικής μετά πολόν ημερόν εφθάσαμε σε ένα μεγάλο τούρκικο χοργιό ονόματι ANZIZIG'E είχε έναν σινικισμόν από αρμενίους και μας υποδέχθησαν σαν καλή άνθρωπη -

νερό ροτίσαμε και μας ήπαν ότι υπάρχουν τούρκοι και πέρναν ότι είχαν το βράδι μένουμε εκεί έξο από το χοργιό προς τα δεξιά είχε μεγάλον κάμπο και γίροθεν πολλά τουρκοχόρια μένα μέσα κλιβάνη Μεταγογικά εγώ έκανα και τον καφετζή όπου σταματάγαμε έφτιαχνα καφέ και τον έσοσα και πήγα προ? για να αγοράσο καφέ ήταν όλα κλειστά ήταν ένα μεγάλο κτίριο και στεκόνταν στην πόρτα ένας τούρκος πολίτης και τον ηρότισα για καφέ έχο μου είπε τούρκικα αλλά άψιτον έλα μου λέγει θα τον ψίσο είχαι μιαν Σάλαν μεγάλη έβαλε μιαν παδέλαν και τον καβούρτιζεν τον έψισε τον έκοψε βλέπο άνιξε μία πόρτα και ίρθε ένας Τούρκος Στρατιώτης και μου λέγη γιασου γιασου του ίπα κι εγώ και με ροτάγη από που ειμε και του λέγου από την ελάδα και μου ήπε από πγιο μέρος του ήπα από τα Γιάνενα έχο μου λέγη τον Πατέρα μου και την Μάνα μου στα Γιάνενα και του λέγω τι κάνεις εδώ μέσα στην ερημιά κι ότι Τούρκοι μένουν στα Γιάνενα περνάν

ευτυχισμένα εγώ ήρθα από την Σμίρνη έφερα κάτι εμπορεύματα και του ίπα να πας στα Γιάννενα η τούρκη περνάν καλύτερα από τους χριστιανούς και μου είπε ναι και πλήροσα τον καφέ και ανεχώρισα για τη μονάδα μου δεν πίδα 50 μέτρα κι άρχισε το τουφεκίδη στο χωριό και μας έβαλε και ένα πυροβόλο έπιτα από ολίγην ώρα κητάζω ότι είχαμε μέσα φούρνους Μεταγωγικά τα πίραν η τούρκη γιατη η τουρκική Μεραρχία ήρθε τη νύχτα μέσα στο χωριό και αυτός ο τούρκος ήταν πραγματικά από τα Γιάννενα και μου το χάρισε άρχισε, η μάχι οπιστοφιλακή άφισαν ένα λόχο ευζώνων και τον διέλισαν η τούρκη επικεφαλής του λόχου ήταν ο αείμνηστος Γεωρ. Λύκος από τη χόσειπι ο οποίος εφονεύθη όλην την ημέραν πολεμούσαν έβαλαν φωτιά στα χωριά και στα Σιτάργια ο Στρατός μεγάλες καταστροφές κατόπιν προχορέσαμε 3 μέρες και φθάσαμε στις Πιγιάς του Σαγαγαρίου Ποταμού μίναμε 1 Νίχτα και προχορέσαμε για το Καλεκρότο ήταν απόρθητο στις 17 Ιουλίου άρχισε η επίθεσης εις το Μαύρο Λόφον όλη η τούρκη ήταν καλά οχιρομένη αλλά η 9η Μεραρχία η 7η Μεραρχία και η 5η Μεραρχία έλαβον μέρος αλά τα πυροβολικά και δεν αντελίφθησαν τους δικούς μας κατελίφθη ο λόφος και κτιπούσαν τους δικούς μας έριχναν φωτοβολίδες και σκότοσαν πολλούς αξιωματικούς και Στρατό ιδίος Αρτινούς από Βουργαρέλη Άρτας κτλ. ήμον τηλεφωνιτής στο κέντρον της Μεραρχίας μου λέγει ο

*Ελληνικό πυροβόλο στη μάχη του Αφιόν Καραχισάρ του Σεπτεμβρίου 1921
(Αθήνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).*

Δικιτής μου πάρε το τηλέφωνο το φοριτό και πύγενε να βρης τη Δηλοχία του μηχανικού να τους πεις την ώρα θα υποχορίσομε την νύκτα ήταν 2 γραμές έρπουσες η μίαν της Διλοχίας και η άλη στο παρατιριτίριον πγιάνο μία γραμή και έπγιασα του Σόματος Στρατού που εδιναν τα δελτία ηδίσειον και εκεί τα άκουσα όλα πύγα βρίκα τη Διλοχία του έδοσα το έγγραφον και επέστρεψα στη Μεραρχία μου λέγει ο Διοικιτής πάρε και έναν βοϊθώ και να ακουλοθείσεται την έρπουσα γραμή να βρίτε το τάγμα έχει 6 ώρες και η Μεραρχία ανισιχή γιατί δεν τηλεφόνισαν πράγματι ξεκινίσαμε και βρίκαμε το τάγμα γιατί δεν τηλεφονίσατε τόρα ήρθαμε μας ύπαν γιρίσαμε πάλι έφεξε η ημέρα κιτάζο ήλθε ο Βαγγέλης Καραλής ολίγον τραυματισμένος και του λέγου να φύγη με άλλους τραυματίας με ερότισε μήπως έχο ψομή που να το βρίσκαμε ενό μας τάχαν πάρι η τούρη όλο κρέας τρώγαμε κι σιτάρι βραστό τον ερότισα για τον Αναστάση Καραλή και μου λέγει είναι τραυματίας τορα σε λίγο θα τον φέρουν επί τέλος τον φέρανε ήταν τραυματίας στα πόδια και σε διάφορα μέρη του σώματος του βαρέους τους μεταφέραν μα αραμπάδες δεν υπίρχαν μέσα και είχαν κινδίνους τους σκοτόναν στα μετόπισθεν τους περιμέναν η Τσέτες εν τέλη φθάσανε στο τρένο τους τραυματίας τους μετακομίζουν στην Προύσα. Στο Νοσοκομείο της Στρατιάς φονάζαν τρομακτικά θυμάμε τραυματία φονάζε τα ονόματα της οικογενίας του Μαρία τη Μητέρα του μας λέγη ο Αρχίατρος σε 10 λεπτά θα αποθάνη και έτση έγινε.

καθώς ομο φωνη καιρο εως ετα εχεντη ένα μεμερόν ασσε
 β. 5. 1/2 και εικονη την εδωκόση στην Κισσαχίκε εχόμε
 ποχόνε χειρών και τραυματιών η τούρη εχρησάζητη ποχί
 ύλημ βίγαμα και σήμα στο Μ. 5. 1/2 και καθήσερη ζήον
 καιρόν και ποχόνη πύγεμε στο αείον Καραχίκερ εχρη
 ποχί τία μία γραμή του τρένου εχρησθήτη το εχρη ζεχίρ
 και η έγη για το Κρόνιον εχρησθήτη η εχρησθήτη τ
 μέτω της 9^{ης} Μεραρχίε ήταν το Μ. 5. 1/2 και Γκιονκί
 εχρησθήτη Βενκά εχρησθήτη αναστάση πύγετη τή τούρη
 εχρησθήτη μέτω εχρησθήτη ο Μ. 5. 1/2 και Π. 5. 1/2
 εχρησθήτη η τούρη εχρησθήτη εχρησθήτη χουερού και τ
 Ακλήχια εχρησθήτη μετ εχρησθήτη τα Γκιονκί η εχρησθήτη
 και μεχουδούτ εχρησθήτη η εχρησθήτη η 9^η Μεραρχία
 Βαδίζη προς τούτον μέτω εχρησθήτη εχρησθήτη και η 9^η

*Ευθυμία Ν. Ζαχαροπούλου**

Ο πολίτης μπροστά στα νέα δικαιώματά του Ο αερομεταφορέας στην υπηρεσία του ελεύθερου ανθρώπου

Με την ευκαιρία των εκδηλώσεων για τα 50 χρόνια της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών

ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ξεκίνησαν έντονα από τα μέσα του 18ου αι., για να φτάσουμε στην σημερινή εποχή που αυτά, όχι απλώς εδραιώνονται, αλλά κατά κάποιο τρόπο πολλαπλασιάζονται, ενώ συγχρόνως συνεχώς εξειδικεύονται. Όσο μάλιστα ο δείκτης της ανθρώπινης πορείας στρέφεται προς τον ατομισμό, τόσο μεγαλώνει και η γκάμα των απαιτήσεων, που λαμβάνουν όμως πάντοτε ιδιαίτερα χροιά. Ο αγώνας που ασκείται κατά της καταπάτησής τους συνεχώς γίνεται εντονότερος και αναμφίβολα πιο αποτελεσματικός, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι έχει φτάσει σε σημείο ιδιαίτερα ικανοποιητικό, αν λάβει κανείς υπ' όψη ότι όλο και μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων βρίσκεται κάτω από την πίεση της ανέχειας, την οποία αγωνίζεται μάλιστα νυχθημερόν να υπερβεί και που αυτός επομένως δεν έχει σαφές, μόνιμο και επαρκές μερίδιο σ' αυτό που αποκαλούμε δικαιώματα του ανθρώπου. Στην προκειμένη περίπτωση δεν πρέπει να λησμονούμε πως τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι προϊόν αυτού που αποκαλούμε παγκόσμιο ή καλύτερα οικουμενικό ήθος ελευθερίας, που αποτελεί εξάλλου, βασική προϋπόθεση της ειρήνης. Η κατεύθυνση αυτή, όπως είναι γνωστό, δόθηκε επίσημα στην σύγχρονη εποχή με την Διακήρυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, της 10ης Δεκεμβρίου 1948, γι' αυτό και όλοι έκτοτε κάνουν αναφορά σ' αυτήν.

Ο κατάλογος των δικαιωμάτων του ανθρώπου, δεν είναι “κλειστός”. Έτσι, επιδέχε-

Η Ευθυμία Ν. Ζαχαροπούλου είναι πτυχιούχος της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και της Φιλοσοφικής Σχολής.

ται συνεχή αύξηση, μια που και νέες αξίες εμφανίζονται στο προσκήνιο κι επιδιώκεται η βίωσή τους από τους ανθρώπους. Μέχρι σήμερα, ενώ έγινε επισήμανση ορισμένων βασικών τομέων στους οποίους ο άνθρωπος αναπτύσσει τις διεκδικήσεις των δικαιωμάτων του, όπως ο οικονομικός ή εκείνος της συντήρησης της ζωής, ο πολιτισμικός, στον οποίο κυρίως εκδιπλούται “ο κόσμος του ανθρώπου”, ο πολιτικός, ο θρησκευτικός, ο ηθικός - κοινωνικός, δεν έχει τονιστεί εκείνος που καλύπτει τα δικαιώματα του ανθρώπου γενικώς ως κατοίκου της υδρογείου, του πλανήτη γη.

Η διάσπαση της ενότητας του ανθρώπινου γένους, όπως αυτή περιγράφεται από την Γραφή με το γεγονός της κατασκευής του Πύργου της Βαβέλ και της πολυγλωσσίας, οδήγησε στη δημιουργία των περιχαρακωμένων εθνών και των ζηλόφθονα φυλασσομένων συνόρων τους. Σε πόσες και ποικίλες περιπτώσεις δεν μπήκε από τότε ο περίεργος άνθρωπος που επιθυμούσε να περιδιαβεί τους τόπους, να γνωρίσει τους ανθρώπους όπου γης και να απολαύσει τα προσφερόμενα αγαθά και τις ομορφιές του πλανήτη του! Πόσοι άνθρωποι δεν πλήρωσαν με λύτρα, με φυλακίσεις, με αιχμαλωσίες, με δουλεία, με βασανιστήρια και με την ίδια τους τη ζωή, την σφοδρή επιθυμία τους να περιδιαβούν και να απολαύσουν τα αγαθά του πλανήτη τους!

Η εποχή μας, που παρουσίασε αλματώδεις εξελίξεις με την βοήθεια της τεχνολογίας αλλά και την προσπάθεια για επικράτηση των ιδεών για οικουμενική προοπτική, απελευθερωτική στοχοθεσία -με κύρια χαρακτηριστικά την ελευθερία, την ισότητα, την αλληλεγγύη- και νομική κατοχύρωση, έδωσε σοβαρές δυνατότητες για συμμαχίες, μπλοκ κρατών, εφαρμογής κοινωνικο-πολιτικών κοινών συστημάτων, οικονομικών συγκεκριμένων κατευθύνσεων, θρησκευτικής ανοχής, γλωσσικής επικοινωνίας και προπαντός ανοίγματος των συνόρων και χρήσης μέσων που εκμηδένιζαν τις αποστάσεις και έφεραν τους ανθρώπους τον ένα κοντά στον άλλον και τους κατέστησαν πολίτες του ίδιου χωριού, της γης.

Τα γεγονότα αυτά, έφεραν στο προσκήνιο τις κοσμοπολίτικες αρχές που η αρχαιοελληνική φιλοσοφία είχε εμφανίσει με τους σοφιστές, από τον 5ο κιόλας αι. π.Χ. και είχε καταστήσει κεντρικές θέσεις στην Στωική φιλοσοφία. Φυσικά, σχετικές ιδέες απαντώνται και σε άλλους λαούς και γενικώς παρατηρείται στις παραδόσεις των λαών να εμφανίζονται της ίδιας πολλές φορές κατεύθυνσης ιδέες και πιστεύω σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου. Αυτό συνετέλεσε ώστε η προσέγγιση των ανθρώπων να καταστεί ευκολότερη και να ανοιχτούν οι δρόμοι της συμπόρευσής τους και της απόλαυσης από όλους, κατά το δυνατό, των προσφερόμενων από τον κόσμο μας αγαθών.

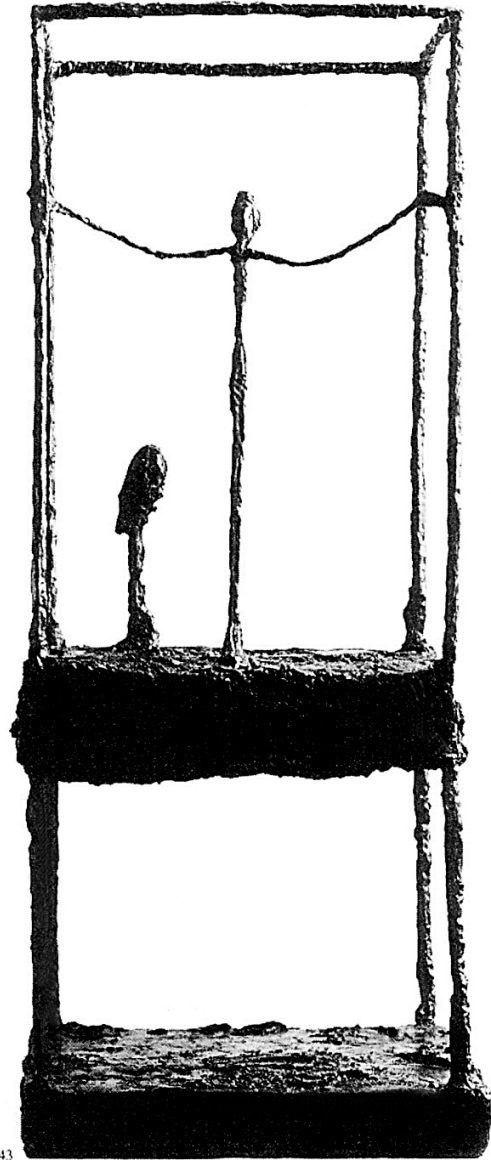
Περίτρανη διακήρυξη αυτής της πεποίθησης, υπήρξε το περιεχόμενο του συλλογικού τόμου που εκδόθηκε με την ευκαιρία της συμπλήρωσης είκοσι χρόνων από την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατά το έτος 1968. Στον τόμο αυτό, έγινε συλλογή ενός πολυποίκιλου υλικού, με παραδόσεις, μύθους, ποιήματα και προσευ-

χές, που προέρχονταν από διάφορες χώρες και λαούς και που αναφέρονταν στην έκφραση του διακαή πόθου για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η καλλιέργεια αυτού του είδους ιδεών, αποτελεί σημαντική προσπάθεια της ανθρωπότητας για βελτίωση των όρων ζωής, πολύ περισσότερο όμως επιτυγχάνεται αυτός ο σκοπός με την συνεπή και αδιάκοπη άμεση επαφή και επικοινωνία των ανθρώπων. Μ' αυτήν δημιουργούνται σχέσεις, ανοίγει μεταξύ των ανθρώπων ο διάλογος, αίρονται οι παρεξηγήσεις και δίνεται χώρος στην αλληλοκατανόηση που οδηγεί και σ' αυτήν την καταλλαγή, επέρχεται ήρεμα και γόνιμα η ανταλλαγή των πολιτισμικών στοιχείων, δημιουργείται και εδραιώνεται και αυτή η φιλία και ο άνθρωπος καθίσταται άνθρωπος, γιατί ακριβώς έχει συναντήσει τον άλλο άνθρωπο και έχει έρθει σε επικοινωνία μαζί του κατά την προσφιλή άποψη του John Macmurray.

Αυτού του είδους οι προσπάθειες και αυτά τα όχι σπάνια επιτεύγματα της ανθρωπότητας είναι αναμφίβολα αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου κυρίως στον τομέα της ταχείας και ασφαλούς μεταφοράς από τόπου σε τόπο. Τα ταχύτατα μέσα μεταφοράς, με τις υψηλής ποιότητας υπηρεσίες τους διευκολύνουν την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων με όλα τα αποτελέσματα που συνοπτικά παραπάνω αναφέρθηκαν. Δεν εκμηδενίζονται μ' αυτά οι γεωγραφικές μόνον αποστάσεις, αλλά και εκείνες των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων και δίνεται η δυνατότητα να μοιράζονται, κατά κάποιον τρόπο, τα αγαθά του κόσμου που σ' όλους ανήκουν. Το μοίρασμα αυτό, πλαταίνει την ζωή, μεγαλώνει την χαρά και φέρνει τον παράδεισο στη ζωή.

Ο Ντοστογιέφσκι στους Αδελφούς Καραμαζώφ, διηγείται μια λαϊκή ιστορία που είχε ακούσει κάπου στην ρωσική επαρχία. Ήταν, λέει, μια γυναίκα ηλικιωμένη, που δεν είχε

καταξιώσει τη ζωή της, κι όταν πέθανε, οδηγήθηκε γι' αυτό στον τόπο του μαρτυρίου. Την έριξαν σε μια πυρακτωμένη λίμνη κι εκεί καιγόταν ασταμάτητα, χωρίς να τελειώνει το μαρτύριό της. Ο φύλακας άγγελός της τη λυπόταν και ήθελε να την βοηθήσει. Έτσι, μια μέρα της είπε: “αλήθεια, δε θυμάσαι καμία καλή πράξη που να μας χρησιμεύσει στην σωτηρία σου;” Εκείνη, σκέφθηκε πολύ και στο τέλος έλαμψε ο νους της και θυμήθηκε. Ναι, είχε χαρίσει κάποια μέρα ένα κρεμμύδι από τον κήπο της σε μια ζητιάνα. “Μπράβο, είπε ο άγγελος, αυτό μπορεί να σε σώσει. Έλα λοιπόν, κράτα το γερά, για να σε σύρω, τραβώντας σε από αυτό μέσα από τη λίμνη”. Έτσι και έγινε. Η γυναίκα, σιγά-σιγά, μα σταθερά έβγαινε από τη λίμνη, όταν ξαφνικά ένα πλήθος ανθρώπων που την έβλεπε να σώζεται με την βοήθεια του κρεμμυδιού, την πλησίασε και θέλησε κι αυτό να χρησιμοποιήσει το μέσο της σωτηρίας της. Τότε εκείνη, με απεγνωσμένες, ατομιστικές και κάθε άλλο παρά ανθρωπιστικές προσπάθειες, σκληρότητας μάλιστα, χτυπούσε με χέρια και με πόδια και απωθούσε όλους τους συνανθρώπους της που ήθελαν να μοιραστούν το μέσο της σωτηρίας της. Εκείνη ακριβώς την στιγμή, το κρεμμύδι έγινε κομμάτια, αδύναμο πια να γίνει όργανο σωτηρίας των άλλων αλλά και δικό της.

Ο κόσμος όλος σήμερα μας προσφέρεται, μπορούν οι άνθρωποι να ταξιδέψουν εύκολα, άνετα και με ξέχωρη ταχύτητα στα πέρατα της γης και σ' αυτό ακόμη το διάστημα. Όλες οι χάρες κι οι ομορφιές μπορούν να τους προσφερθούν πλουσιοπάροχα και πάνω από όλα ακόμη και η ανθρώπινη επικοινωνία και η σχέση, έτσι που ο άνθρωπος να νιώθει όλο και περισσότερο ελεύθερος, γεγονός που θα τον καθιστά ολοένα και περισσότερο άνθρωπο.